

Saarde Sõnumid

Nr.2 (60) Reede, 23. detsember 2005

Hind 5 kr.

Vallavanema veerg

Käes on jälle jõuluootuse aeg. Ootel ei ole mitte ainult lapsed, vaid igapäev meist on hinges pisike lootus – kohekohe juhtub midagi ilusat. Olgu see siis säravvalge lumevaip maas või küünlatuledes kuusepuu. Usun, et täiskasvanute kõige suurem soov on, et valitseks rahu maa peal ja südameis.

Küllap on nii mõnelgi meie kodukandi inimesel veel hinges kripeldus – kuidas edasi, kas elu läheb paremaks või äkki hullemaks? Tegu on tehtud – oleme tänaseks ühe suurema valla – Saarde valla – kodanikud, tuleb aga edasi rühkida. Ühinemise pärast ei tohi halvemaks minna kusagil ega kellelgi. Nii on maha pandud ühinemislepingus ja 16. oktoobril valisite volikogusse naised-mehed selle eest hea seisma. Täna on paigas volikogu ja vallavalitsus, peagi tuleb esimesele lugemisele 2006 aasta vallaelarve. Küllap on elu varsti uutes rööbastes.

Luban, et vallavalitsus teeb kõik selleks, et ühinemist ei tuleks kahetseda. Esimene tõestus on Teil praegu näpu vahel – üle üsna pika vaheaja ilmus uuesti meie oma ajaleht. Loodan, et järgmise lehe vallavanema veerus saan Teile rääkida juba millestki konkreetselt.

Täna aga soovin Teile kõigile kauneid rahulikke jõule ja lõbusat vanaaasta ärasaatmist! Küllap tõstab meeleolu pisut ka vanaaastaõhtu ilutulestik nii Talil, Tihemetsas kui Kilingi-Nõmmes.

Häid pühi kõigile!

Lugupidamisega vallavanem
Kalle SONG

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimised

Vabariigi Valimiskomisjoni sekretariaadi andmetel käis kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel hääletamas 498 630 valijat, mis moodustab 47,4 protsenti nende üldarvust. Kõige kõrgem oli osalusprotsent Jõgevamaal, kõige väiksem Tartu linnas.

2002. a. kohaliku omavalitsuse volikogu valimistest võttis osa 52,5 protsenti valijaist, 1999. aastal 49,8 protsenti, 1996. aastal 52,5 protsenti ja 1993. aastal 52,6 protsenti.

2003. a. Riigikogu valimistel käis hääletamas 58,2 protsenti hääle-

õiguslikest kodanikest, 1999. aastal 57,4 protsenti.

Uue Saarde valla valijaid oli nimekirjades kokku 4087. Hääletamas käis 2124 inimest, mis on 52 % valla valijaskonnast.

Kõige rohkem hääli sai Valimisliit Saarde stali^o 760 ehk 36%, volikogu mandaate 7. Eesti Keskerakonna nimekirja sai 721 häälet ehk 34,1 %, mandaate 6. Erakond Res Publica nimekirja kogus 631 häälet ehk 29,9 %, mandaate 6.

Täpsema info leiab Vabariigi Valimiskomisjoni koduleheküljelt aad-

ressil www.vvk.ee.

Saarde Vallavolikogu koosseis on hetkel järgnev: Väino Lill stali^o vallavolikogu esimees, Erli Aasamets stali^o vallavolikogu aseesimees, Ago Jürgenson, Kalju Jürisoo, Peep Kaljuste, Erki Kangur, Olev Koltõin, Evi Lapp, Agu Leivits, Aleksander Lind, Aarne Link, Peep Paimre, Karl Ruukel, Elvi Sikk, Indrek Talts, Hugo Tomson, Avo Tursk, Aleksander Vilinurm, Rein Volt.

Volikogu tööd puudutava info leiab Saarde valla uult kodulehelt www.saarde.ee. SS

Haigekassaga asjaajamine inimesele lähemale

Alates 1. detsembrist 2005. a on haigekassa loonud kindlustatud inimestele täiendava võimaluse saada meie teenust mugavamalt ja kiiremini.

Kui lähete ootamatult reisile Euroopa Liidu liikmesriikidesse, ent olete unustanud endale muretseda Euroopa ravikindlustuskaardi, siis saate **telefoni teel** tellida ka Euroopa ravikindlustuskaardi **asendusertifikaadi**. See annab teile sarnaselt Euroopa ravikindlustuskaardiga õiguse vajaminevale arstiabile Euroopa Liidu riikides ja Euroopa Majandusühenduse piirkonnas viibimise ajal. Asendusertifikaadi saamiseks peate vaid helistama haigekassa kliendiinfo telefonile 16363 ja me paneme sertifikaadi teile posti veel samal päeval.

Teine uuendus puudutab inimesi, kes vajavad **meditsiinilise abivahendi** kaarti glükomeetri testribade, vahemahutite, ühekordsete põiekatete, ravikontaktläätsede või stoomihooldusvahendite ostmiseks. Kui te ei saa pöörduda lähimasse klienditeeninduse büroosse meditsiinilise abivahendi kaardi saamiseks, siis võite raviarsti välja antud originaalsaatkirja saata haigekassasse ka **posti teel** (Lai 14, Pärnu 80010).

Postiga saabunud nõuetekohaselt vormistatud saatkirja alusel saadab haigekassa meditsiinilise abivahendi kaardi 7 päeva jooksul teie soovitud aadressil.

Meditsiinilise abivahendi kaardi kadumisel esitage haigekassale dublikaadi avaldus. Ka selle avalduse võite saata posti teel või tuua haigekassa klienditeenindusbüroosse.

Avely RAID-LELOV
Eesti Haigekassa Pärnu osakond
klienditeeninduse büroo juhataja

Oma tuba, oma luba . . .

. . . nüüd ka Sigaste külas ja avati kadripäeval, 25. novembril.

Avamisel olid ka abivallavanem hr. Andres Kukk, sotsiaalnõunik pr. Mare Kurri ja ammused sõbrad Uue-Kariste Naiseltsist Mulgimaalt, muidugi seltsiliikmed ja külaelanikud. Eelnevalt oli külatuba uudistamas käinud ka vastne vallavanem hr. Kalle Song.

Pärast avasõnu saime külalistelt kuulda julgustavaid ja häid soovide edaspidiseks. Näitus, mis oli küll ainult naiste käsitöödest, kattis pea kõik toa vabad pinnad. Kellel ei olnud käsitöid ette näidata, aitas lauakatmisele kaasa. Suupistelaual olid enamuses endi valmistatud hõrgutised: koduleib ja sai, liha- ja seenepirukad, sõir, magusad koogid ja sünnipäevator.

Nimelt täitus külaseltsil 26. novembril viis aastat tegevuse algusest. Esialgu sai seltsing nimeks Sigaste ja Lodja Külaselts. Kõik need aastad oleme aga puudust tundnud oma ruumidest. Kaks talve olime Lodja metskonna tiiva all, kuid siis oli neil endil jälle ruume vaja, seetõttu käisime kaks aastat külakorda oma liikmete kodudes. Mõttes oli aga ikkagi saada oma tubagi. Aastatega kogu-

neb dokumente, fotosid ja muud vara, ka kooskäimiseks on kindel koht vajalik.

Kui meile valla ja metskonna poolt enam lootust ei antud ja Lodja külla tehti teine seltsing - Lodja Külaselts, siis leidsime lahenduse oma külas. Majas, mis asub Sigaste küla südames, oli üks ruum, mida kasutati panipaigana, kunagi ammu oli see külasepa talviseks töötoaks olnud. Ruum renditi, esialgu viieks aastaks, külaseltsile tasuta. Remondi teostamiseks tegime projekti maakondliku kohaliku omaalgatuse programmile ja saime toetust 15 100 ja vallalt 1000 krooni, mille abil tegime toas remon-

di ja ostime küttekolde.

Esialgu külatoas Internetiühendust ei ole, kuid levi paranedes võib seegi võimalikuks saada.

Täna kõiki, kes külatoa saamiseks ja remontimisele kaasa aitavad! Soovin külaseltsile ja külaelanikele uut indu, et jätkuks senine tegevus ega tuleks puudust uutest ideedest ja üritustel kaasalõjatest.

Suur tänu ka praegusele vallavalitsusele, kellega loodame eelolevatel aastatel head koostööd!

Sigaste Külaseltsi nimel
Tiiu OLDE

Ilusaid jõulupühi,
head vana aasta lõppu
ja veel paremat uut
aastat!

Saarde Vallavolikogu
Saarde Vallavalitsus

Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla ühinemisleping

Kinnitatud Kilingi-Nõmme Linnavolikogu 13. aprill 2005. a. otsusega nr. 67, Saarde Vallavolikogu 13. aprill 2005. a. otsusega nr. 113, Tali Vallavolikogu 13. aprill 2005. a. otsusega nr. 25.

Seoses algatatud haldusterritoriaalse korralduse muutmisega, juhindudes Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse (RT I 1995, 29, 356; 1996, 42, 808; 1999, 93, 833; 2002, 34, 207; 2004, 56, 399) § 9¹, lähtudes Tali Vallavolikogu 21.06.2004. a. otsusest nr. 27, Saarde Vallavolikogu 17.08.2004. a. otsusest nr. 73 ja Kilingi-Nõmme Linnavolikogu 16.08.2004. a. otsusest nr. 43, sõlmisid KILINGI-NÕMME LINN, linnavolikogu esimehe Kalle Kiipus' e isikus, SAARDE VALD, vallavolikogu esimehe Väino Lill' e isikus ja TALI VALD, vallavolikogu esimehe Ago Jürgenson' i isikus (edaspidi koos nimetatud lepingu osapooled) käesoleva ÜHINEMISLEPINGU (edaspidi leping).

1. Lepingu dokumendid.

1.1. Lepingu dokumendid koosnevad lepingust ja lepingu lisadest.

1.2. Lepingu lisad on lepingu lahutamatud osad.

1.3. Lepingu lisad on:

1.3.1. Seletuskiri haldusterritoriaalse korralduse muutmise vajaduse põhjenduse, territooriumi suuruse ja alaliste elanike arvu kohta;

1.3.2. Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla 2004. a. auditeeritud majandusaasta aruanded;

1.3.3. Ühineva omavalitsusüksuse kaart mõõtkavas 1:50 000;

2. Üldsätted.

2.1. Käesoleva ühinemislepinguga sätestavad lepingu osapooled kolme omavalitsusüksuse - Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla - baasil uue omavalitsusüksuse

2.1.1. moodustamise aja ja eesmärgid,

2.1.2. nime, staatuse ja sümbolika,

2.1.3. tegevuse põhisuunad,

2.1.4. ühinenud omavalitsusüksuste õigusaktide kehtivuse,

2.1.5. töötajate ja teenistujatega seotud küsimuste lahendamise,

2.1.6. haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvate organisatsiooniliste, eelarveliste ja teiste varaliste kohustuste ning õigustega seotud küsimuste lahendamise põhimõtted,

2.1.7. muude vajalikuks peetavate küsimuste lahendamise.

2.2. Moodustatava uue omavalitsusüksuse eesmärkide kavandamisel ja elluviimisel, kohalikule omavalitsusüksusele pandud kohustuste täitmisel ja teenuste korraldamisel ning rahaliste vahendite suunamisel lähtub uue omavalitsusüksuse volikogu lepingu kehtivuse ajal käesolevas lepingus sätestatud.

3. Ühinemise aeg.

3.1. Lepingu osapoolte ühinemise ja uue omavalitsusüksuse moodustamise ajaks on 2005. a. kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste aeg.

3.2. Uue omavalitsusüksuse kui avalik-õigusliku juriidilise isiku õigusvõime tekib 2005. a. kohaliku omavalitsuse volikogu valimistulemuste väljakuulutamise hetkest alates. Nimetatud hetkest omab uus omavalitsusüksus kõiki lepingu osapoolte õigusi ja kannab osapoolte kohustusi ning lähtub käesolevas lepingus kokkulepitust.

4. Omavalitsusüksuse nimi, staatus ja sümbolika.

4.1. Haldusterritoriaalse korralduse muutmisega ühinevad senised omavalitsusüksused Kilingi-Nõmme linn, Saarde vald ja Tali vald. Ühinemise lõpetatakse ühinevad omavalitsusüksused kui avalik-õiguslikud juriidilised isikud.

4.2. Ühinemisega moodustub uus haldusüksus, mis oma staatusest on vald, kus teostatakse omavalitsuslikku haldamist ning mis on avalik-õiguslik juriidiline isik.

4.3. Uue valla halduspiirid ühtivad senise Saarde valla ja Tali valla välispiiridega, v.a. nende omavahelise piiri lõik.

4.4. Ühinemise tulemusel moodustuva uue valla nimi on SAARDE vald.

4.5. SAARDE vald on ühinevate omavalitsusüksuste õigusjärglane.

4.6. Kilingi-Nõmme kui asula liigiks jääb vallasisene linn.

4.7. SAARDE vald jaguneb asulateks, milleks on vallasisene linn Kilingi-Nõmme, Tihe metsa alevik ja 22 küla: Jäärja, Kalita, Kamali, Kanaküla, Kärsu, Laiksaare, Lanksaare, Leipste, Lodja, Marana, Marina, Mustla, Pihke, Reinu, Saarde, Sigaste, Tali, Tuuliku, Tõlla, Veelikse, Viisireiu, Väljaküla.

4.8. SAARDE valla sümbolika kasutatakse vappi ja lippu.

4.9. SAARDE valla sümbolika küsimused otsustab SAARDE valla volikogu.

4.10. SAARDE valla juriidiliseks aadressiks, postiaadressiks ja vallavolikogu ning vallavalitsuse asukohaks on Nõmme tn 22, Kilingi-Nõmme linn, SAARDE vald, Pärnumaa 86304.

4.11. Tali teeninduspunkti asukohaks on senise Tali vallavalitsuse asukoht, postiaadressiks Tali küla, SAARDE vald, Pärnumaa 86101.

5. SAARDE valla tegevuse põhisuunad.

5.1. SAARDE valla tegevuse põhisuunad lähtuvad omavalitsusüksusele Eesti Vabariigi seaduste, nende alustel antud õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingutega pandud kohustustest ning elanike õigustatud vajadustest ja on suunatud käesolevas lepingus sätestatud ühinemise eesmärkide elluviimisele.

5.2. SAARDE valla tegevuse põhisuunad on kogu omava-

litusüksuse ulatuses elukvaliteedi parandamine, infrastruktuuri säilitamine ja arendamine ning kõigile uue omavalitsusüksuse elanikele avalike teenuste optimaalse kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi tagamine.

5.3. SAARDE valla tegevuse põhisuundade elluviimine toimub arengukavade ja käesoleva lepingu alusel.

6. Haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevate põhimääruste ja teiste õigusaktide muutmise ja kehtivuse.

6.1. Ühinenud omavalitsusüksuste õigusaktid kehtivad SAARDE valla õigusaktide kehtestamiseni edasi selle endise omavalitsusüksuse territooriumil, kus nad olid kehtestatud.

6.2. Moodustatava SAARDE valla põhimääruse eelnõu töötab välja lepingu osapoolte poolt moodustatud ajutine ühiskomisjon ning esitab selle menetlemiseks SAARDE Vallavolikogule.

6.3. Ühinenud omavalitsusüksuste senised põhimäärused kehtivad SAARDE valla põhimääruse kehtestamiseni edasi selle endise omavalitsusüksuse territooriumil, kus nad enne ühinemist kehtisid, ulatuses, mis pole vastuolus ühinemislepinguga ja juba kehtima hakanud muudatustega. Senised põhimäärused tunnustatakse kehtetuks SAARDE valla põhimääruse kinnitamiseks.

6.4. Pärast lahkumispalve esitamist SAARDE Vallavolikogule täidavad Kilingi-Nõmme Linnavalitsus, Saarde Vallavalitsus ja Tali Vallavalitsus oma ülesandeid ja nende volitused kehtivad kuni uue valitsuse ametisse kinnitamiseni.

6.5. Kuni SAARDE vallavalitsuse ametisse kinnitamiseni täidavad kolm senist omavalitsust oma endisel territooriumil ülesandeid edasi piiratud ulatuses ning ei tohi ilma vältimatu vajaduseta teha põhimõtetelisi otsuseid.

6.6. SAARDE vald võtab arengukava väljatöötamisel aluseks kõigi kolme valla senised arengukavad.

6.7. SAARDE valla arengukava vastuvõtmiseni kehtivad ühinenud omavalitsusüksuste arengukavad endisel kujul ja mahus nendel territooriumidel, kus nad enne ühinemist kehtestati, ning SAARDE vald lähtub otsustamisel ühinemislepingus sätestatud arvesse võttes neist kõigist.

6.8. Kuni SAARDE valla üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad osapoolte üldplaneeringud endisel kujul ja mahus, kus ei ole vastuolus käesoleva lepingu või SAARDE Vallavolikogu õigusaktidega.

6.9. SAARDE valla alluvusse läinud hallatavad asutused tegutsevad kuni uute põhimääruste kehtestamiseni seni kehtinud põhimääruste järgi.

6.10. SAARDE Vallavolikogu alatiste komisjonide koosseisu tuleb valida igast ühinenud omavalitsusüksusest

vähemalt üks esindaja.

7. Ametiasutuste ja nende hallatavate asutuste struktuur ja töötajatega seotud küsimused.

7.1. SAARDE vallavalitsus (asutusena) on kohaliku omavalitsuse ametiasutus.

7.2. SAARDE valla ametiasutuse struktuur ja koosseis töötatakse välja põhimõttel, et üheski ühinevas vallas ei halveneks avaliku teenuse kvaliteet ja kättesaadavus elanikele.

7.3. Tali teeninduspunkti rakendatakse tööle 2 töötajat, seal osutatakse peamisi avalike teenuseid, sh. tagatakse sotsiaalhoolekande toimingud, haldustoiminguteks dokumentide vastuvõtmine ja väljastamine ning korraldatakse teeninduspiirkonna igapäevaseid majandusküsimusi.

7.4. SAARDE valla ametiasutuse struktuur ja koosseis on välja töötatud ühiskomisjoni juhtimisel ning on alljärgnevalt (vt. joon 1 ja joon. 2). Kinnitatud struktuuri ja koosseisu kehtivusaeg on 1 aasta.

7.5. Kilingi-Nõmme linnavalitsuse, Saarde ja Tali vallavalitsuse ametiasutuste töötajad lähevad üle SAARDE Vallavalitsuse ametiasutuse töötajateks, jätkates tööd sisuliselt samade ülesannete täitmisel, kui uue omavalitsusüksuse ametiasutuse struktuurist ei tulene teisiti. Ametiasutuste tegevuse ümberkorraldamisel ja uute ametnike teenistusse võtmisel leitakse personal eelkõige sisekonkursi teel, et tagada info, teadmiste ja oskuste kvaliteet ning selle säilimine ja haldusprotsesside tõrgeteta jätkumine. Kui ametiasutuste tegevuse reorganiseerimisega kaasneb koondamine, toimub teenistusest vabastamine ATS § 116 ja töölepinguseaduse kohaselt. Kompensatsioonide maksimiseks lähtutakse seadustes sätestatust.

7.6. Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla ametiasutuse hallatavad asutused ja töötajad lähevad üle SAARDE valla alluvusse. Töölepingu tingimused, mis üleminevatel töötajatel on kehtinud eelmise või tegevuse lõpetanud tööandja juures, on siduvad uuele omavalitsusüksusele vastavalt töölepinguseaduse sätetele.

7.7. Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla ametiasutuse hallatavate asutuste juhtidega sõlmitud töölepingud võetakse üle. Töölepingu tingimused, mis üleminevatel töötajatel on kehtinud eelmise tööandja juures, on siduvad uuele omavalitsusüksusele kui uuele tööandjale vastavalt töölepinguseaduse sätetele.

8. Haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevate võimalike organisatsiooniliste ning eelarveliste ja muude varalisi kohustusi ja õigusi käsitlevate küsimuste lahendamine.

8.1. Haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Vabariigi Valitsuse antud määruse jõustumise päevast alates kuni valimistulemuste välja kuulutamise päevani võivad

kõigi kolme omavalitsuse volikogud varalisi kohustusi, mis ei ole kaetud jooksva aasta eelarvega, võtta ainult vastastikuse konsensus korras.

8.2. Kõik lepingu osapooltele kuuluvad varad ja varadega seotud ning eelarvelised ja muud õigused ja kohustused lähevad üle ühinemisel moodustuvale uuele omavalitsusele SAARDE vallale kui ühinenud omavalitsuste õigusjärglasele.

8.3. Lepingu osapooled koostavad varade, varaliste, eelarveliste ning muude õiguste ja kohustuste loetelu seisuga 01. jaanuar 2005. a.

8.4. Kõik lepingu osapoolte poolt sõlmitud lepingud ja lepingutega võetud õigused ja kohustused lähevad üle moodustuvale SAARDE vallale kui ühinenud omavalitsuste õigusjärglasele.

8.5. Lepingu osapooled koostavad lepingute nimekirja ning lepingutega võetud kohustuste loetelu seisuga 01. jaanuar 2005. a.

8.6. Ühinemise käigus moodustunud omavalitsusüksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast alates kuni eelarveaasta lõpuni jäävaks perioodiks ei võeta vastu ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse uut eelarvet. Ühinenud omavalitsusüksused jätkavad eraldiseisvalt vastuvõetud eelarvete täitmist, kusjuures lepingu poolte omavahelised arveldused lõpetatakse.

8.7. Ühinemise aasta lõpuni jätkatakse jooksva aruandluse esitamist ühinenud omavalitsusüksuste lõikes eraldi.

8.8. Ühinemise aasta majandusaasta aruanne koostatakse ühinemise käigus moodustunud omavalitsusüksuse kohta.

9. Valla majandus, investeeringud ja muud küsimused.

9.1. Kesksete administratiivfunktsioonide täitmine toimub valla keskkuses - Kilingi-Nõmme linnas.

9.2. Tali teeninduspunkti võimaldatakse peamisi avalike teenuseid vastavalt kujunevale vajadusele.

9.3. Lepingu jõusoleku ajal säilitatakse ning kindlustatakse teoimimiseks vajaliku finantseerimisega enne lepingu jõustumist poolte poolt finantseeritud sotsiaal-, kultuuri- ning haridusobjektid.

9.4. Säilitatakse meditsiinitöötajatele soodsad renditingimused.

9.5. Laiendatakse valla õpilasveo bussiliinide tööd.

9.6. Jätkatakse koostööd sõpruslinnade ja -küladega jm. koostööpartneritega.

9.7. Toetudes Kilingi-Nõmme linna ja Saarde valla varasemale kokkuleppele spordikompleksi ehitamise kohta Kilingi-Nõmme linna (Kilingi-Nõmme Linnavalitsuse kiri 06.04.2004 nr. 22-1/138, Saarde Vallavolikogu otsus 01.07.2004 nr. 74) ei peeta otsustarbakaks teha alates 2006. a.

suuri investeeringuid Tihe metsa vana spordikeskuse remondiks, v.a. ujula osa kordategemiseks.

9.8. Ühinemistoetusest kaetakse haldusterritoriaalse korralduse muutmisega kaasnevate toimingute kulud vastavalt KOÜSS § 6 lg 2 loetelule ning ühinevate omavalitsuste laenulepingutest tulenevad rahalised kohustused ulatuses, mida võimaldab toetussumma suurus.

SAARDE Vallavalitsuse (ametiasutuse) teenistujate koosseis

Ametnikud

Juhid: Vallavanem - 1, abivallavanem (humanitaaralad) - 1, abivallavanem (majandus ja arendus) - 1, vallasekretär - 1.

Nõunikud: sotsiaalnõunik - 1, ehitusnõunik - 1.

Vanemametnikud: peamaakorraldaja - 1, vanemmaakorraldaja - 1, keskkonnaspetsialist - 1, sotsiaalametnik - 3, spetsialist - 1, pearaamatupidaja - 1, vanemraamatupidaja - 2, raamatupidaja - 1, IT- ja infospetsialist - 1.

Nooremametnikud: sekretär-asjaajaja - 1, sekretär-asjaajaja Tali TP - 1, registripidaja-arhivaar - 1.

Abiteenistujad

Koristaja - 1, katlakütja - 1, hooldustöötaja - 6.

KOKKU 29.

10. Ühinemislepingu kehtivuse tähtaeg.

10.1. Käesolev leping loetakse sõlmituks, kui selle on kinnitanud lepingu osapoolte volikogud oma otsusega ja lepingule on alla kirjutatud volikogude esimehed.

10.2. Ühinemisleping jõustub 2005. a. volikogude valimistulemuste väljakuulutamise päevast alates.

10.3. Ühinemisleping kehtib 2 aastat.

11. Muud tingimused.

11.1. Lepinguga seonduvad vaidlused lahendatakse läbirääkimiste teel ja seadusega ettenähtud korras.

11.2. Leping kehtestab osapooltele kehtivad ja täielikult siduvad kohustused, mis tagavad lepingu tingimusteta täitmise. Kui ühinenud omavalitsusüksuste õigusaktid on vastuolus käesolevas lepingus sätestatud põhimõtetega, loetakse käesolev leping ülimuslikuks ning tegevustes lähtutakse käesolevas lepingus sätestatust.

11.3. Leping on koostatud kolmes identses eestikeelses originaaleksemplaris, millest iga lepingu osapool saab ühe originaali. Leping edastatakse Pärnu maavanemale ning avalikustatakse osapoolte ametlikel veebilehtedel ja Riigi Teatajas.

KALLE KIIPUS

Kilingi-Nõmme Linnavolikogu esimees

VÄINO LILL

Saarde Vallavolikogu esimees

AGO JÜRGENSON

Tali Vallavolikogu esimees

Seletuskiri Kilingi-Nõmme linna, Saarde valla ja Tali valla ühinemislepingule

Ülevaade omavalitsusüksuste kujunemisest. Pindala. Elanike arv. Eelarve maht.

• **Kilingi-Nõmme** oli aastatel 1919-1938 aleviõigustes. Linnaõigused sai 1938. a. 19. aprillil. Aastatel 1950-1955 oli Kilingi-Nõmme samanimelise rajooni keskus. Pärast rajooni likvideerimist läks linn Abja rajooni koosseisu ning alates 1962. a. Pärnu rajooni administratiivkoosseisu. Omavalitsuslik staatus taastati 6. detsembril 1990. a. Linna üldpindala on 425,9 ha, sellest on antud omandisse 299,2 ha ning 126,7 ha on seni riigi reservis. Linnas on 51 tänavat üldpikkusega 25,2 km.

Elanike arv 2276 (01. 01. 2005. a.). Suurimad töödandjad on eelarvelised asutused, kaubandus-toitlustus- ning metsa-puidutöötlemisettevõtted.

Linnaeelarve maht 2004. a.: tulud ja kulud võrdselt 23 968 042 kr.

• **Saarde vald** moodustati 1938. a. 1945. a. loodi valdade allüksustena külanõukogud. 1950. a. külanõukogud iseseisvusid, moodustati rajoonid ning likvideeriti maakonnad ja vallad. 1954. a. algas väikeste külanõukogude ühendamine. Saarde vald oma praegustes piirides kujunes välja 1969. a., kui Saarde külanõukogule liideti viimasena Tihemetsa külanõukogu. Saarde valla omavalitsuslik staatus ennistati 10. oktoobril 1991. a.

Saarde valla pindala on 508,3 km², maabilansist 14 % moodustab haritav maa, 3 % looduslik rohumaa, 68 % metsamaa, 1 % õuema, 14 % muu maa. Tähtsamatest teedest läbib valda Uulu-Valga maantee. Saarde valla põhiline rikkus on mets. Suurimad töödandjad on metsa-puidutöötlemisega seonduvad ettevõtted ja eelarvelised asutused.

Elanike arv on 2259 (01. 01. 2005. a.). Asustus on koondunud peamiselt valla lõunaossa. Põhjaosa on asustatud hõredalt. Vallas on 1 alevik (Tihemetsa) ja 13 küla (Jäärja, Kalita, Kamali, Kana-küla, Kärsu, Leipste, Lodja, Marana, Mustla, Saarde, Sigaste, Tõlla, Väljaküla). Saarde külas asuvad Saarde kihelkonna kirik ja kalmistu. Vallaeelarve maht 2004. a.: tulud ja kulud võrdselt 16 014 780 kr.

• **Tali vald** asub Pärnumaa lõunapoolses osas vastu Läti piiri. Tali valla tuumikule pandi alus 1862. a. Tali karjamõisa ostuga. 1938. a. sai Tali vald rahvapärases nime Tali vald ning laiienes mitme lähedase küla arvel. Nõukogude ajal toimusid siingi mitmed administratiivsed muutused.

Oma nüüdisaegse suuruse sai Tali vald 1954. a., kui liideti Tali ja Veelikse külanõukogud. Tali vald sai taas eluõiguse 1991. a.

Tali valla suurus on 194,4 km², millest 18 % moodustab haritav maa ja 61 % mets. Suurimaks rikkuseks on puutumatu loodus ja looduskaitsealad. Töökohti on võrdselt põllumajanduses, metsa-puidutöötlemise ettevõtetes ja eelarvelistes asutustes.

Vallas oli 01.01.2005. a. seisuga 773 elanikku. Vallas on kokku 9 küla (Tali, Veelikse, Laiksaare, Marina, Lanksaare, Viisireiu, Reinu, Tuuliku, Pihke).

Vallaeelarve maht 2004. a.: tulud ja kulud võrdselt 6 456 201 kr.

Haldusterritoriaalse korralduse muutmise vajaduse põhjendus. Ühinemise eesmärgid

Kolme omavalitsusüksuse ühinemise eesmärgiks on nende kogukondade elanike elutingimuste parandamine ja omavalitsusüksuse haldussuutlikkuse tõstmine. Moodustuva suurema omavalitsusüksuse tulubaas on stabiilsem ja olemasolevate ressurside kasutamine efektiivsem. Saarde valla ja Kilingi-Nõmme linna ühinemine on igati ootuspärane, sest tegu on rõngasvalla ja selle sees asuva väikelinnaga. Elanike arvult väikseim Tali vald võiks oma asendi tõttu liituda kas Saarde valla ja Kilingi-Nõmmega või Häädemeeste vallaga, kuid kaalutletud ettepanek tehti Saardele ning Kilingi-Nõmmele. Kõik kolm omavalitsusüksust on paigutatud ühte gruppi ka Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud ühinemispriikondade loetelus.

• Moodustatava uue omavalitsusüksuse elanike arvu ja majandusliku potentsiaali suurendamine. Valla elanike arv saab olema ca 5300, pindala 707 km², eelarve maht 46,4 milj. kr.;

• Paremate võimaluste loomine piirkonna tasakaalustatud arenguks;

• Piirkonna territoriaalse ja sotsiaal-majandusliku terviklikkuse saavutamine ja säilitamine;

• Ühiste probleemide nagu tööpuudus ja ettevõtluse nõrk tase terviklikum lahendamise. Ühinevad kolm omavalitsust koos moodustaksid tugeva metsandusliku potentsiaaliga piirkonna, see majandusharu on siin ka suurim töödandja eelarveliste asutuste kõrval;

• Avalike teenuste optimaalse kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi tagamine kõigile uue omavalitsusüksuse elanikele;

• Kilingi-Nõmme linna kui hästi funktsioneeriva piirkondliku tõmbekeskuse võimaluste ära kasutamine valla-keskuseks;

• Olemasolevate ressurside (inimesed, varad, raha) efektiivsem kasutamine;

• Investeeringute parem suunamine. Suurem eelarve võimaldab suurendada investeeringuid ning koondada neid objektide kordategemiseks, mis väikesele omavalitsusele oma eelarve piires ei oleks jõukohane;

• Eelarve koostamise läbipaistvus omavaheliste arvemiste kadumise tõttu;

• Edukate projektitaotluste koostamise suutlikkuse tõus, eeldused raha saamiseks erinevatest fondidest;

• Juhtimise kvaliteedi parandamine ja halduskulude kokkuhoid.

Ühinemise eeldused

• Ühine väljakujunenud majandusruum ja omavahel seotud infrastruktuur.

Kilingi-Nõmme linna ja ümbritseva tagamaa sotsiaalsfäär on tihedalt läbi põimunud. Suur osa kogu piirkonda teenindavast infrastruktuurist on koondunud Kilingi-Nõmme linna. Siin asuvad güмнаasium, tervishoiuasutus, perearstikeskus, politsei, päästeteenistus, muusikakool, lasteaed, klubi, laululava, postkontor, autobussijaam. Linnas pole ühtegi sellist asutust, mis teenidaks ainult linna. Samuti asub Kilingi-Nõmmes suur osa piirkonna kaubandus- ja teenindusettevõtetest. Päevakeskused ja hooldusasutused asuvad kõigis valdades. Saarde valla territooriumil, vahetult Kilingi-Nõmme linna piiril ja ühises kasutuses on Saarde kirik, kalmistu, prügila. Enamus piirkonna turismiettevõtetest ja -objektidest asuvad valdades. Piirkonnas on välja kujunenud töö- ja omandialased sisetimed. Toimub igapäevane pendelränne: valdadest linna tööle ja kooli ning vastupidi.

• Tugeva piirkondliku tõmbekeskuse olemasolu.

Ühinemisega saavutatakse küllaltki optimaalse suurusega vald, mille keskel asub Kilingi-Nõmme linn on vaieldamatult tõmbekeskuseks Saarde vallale ja osale Tali valla küladest. Oma asendilt ja suuruselt on Kilingi-Nõmme igati sobiv tulevase suure omavalitsusüksuse keskuseks. Kuna ka senise Saarde valla ametiasutus - vallamaja asub Kilingi-Nõmmes, oleks muutus asjaajamises Saarde valla elanikele minimaalne. Vallavalitsuse asukoha muutus peale ühinemist võib olla probleemiks Tali valla elanikele, kuna valdakeskus kaugeneb 17 km võr-

ra. Seetõttu väärib kaalumist Tali valla Laiksaare küla edaspidine liitumine Häädemeeste vallaga, mis on selle küla jaoks suurem tõmbekeskus. Talil hakkab tööle teeninduspunkt.

• Toimiv koostöö ja ühis-tegevus ühinevate omavalitsuste vahel.

Erinevad koostöövormid kolme valla vahel on toimunud juba pikka aega. Senise koostöö aluseks on olnud erinevaid eluvaldkondi puudutavad mitmed kokkulepped. Piirkonna omavalitsused on arutanud ühise piirkondliku arengukava ning vee- ja kanalisatsiooni arengukava koostamist, spordikompleksi ehitust, kommunaalteenust osutavate osaiühingute ühendamist. Ühiselt finantseeritakse mitmeid asutusi ja ettevõtmisi (güмнаasium, klubi, piirkondlik ajaleht "Saarde Sõnumid"), viiakse ellu rahvusvahelisi projekte (Põhja-Liivimaa, Euroopa Kultuuriküla), korraldatakse spordi- ja kultuurirüütusi. Taidluskollektiivides ja spordivõistkondades osalevad nii linna kui valdade inimesed.

• Territoriaalne ühtekuuluvus ja kultuuriloolis-ajalooline taust.

Kilingi-Nõmme linna ja Saarde valla puhul võib rääkida territoriaalsest ühtekuuluvusest, sest tegu on väike-linna ja rõngasvallaga. Kõigil kolmel vallal on ühine kultuurilis-ajalooline taust. Ühinevad omavalitsusüksused moodustavad endise Saarde kihelkonna tuumaala. Kogu selle piirkonna keskus erinevate haldusjaotuse aegadel on olnud Kilingi-Nõmme. Paljud piirkonnas elavatest inimestest on kiriku järgi Saarde koguduse liikmed. Saarde kirik ja kalmistu asuvad Kilingi-Nõmme linna piiril. Kilingi-Nõmme linn läheb sujuvalt üle Saarde valla külade tiheasustuseks, piiri nende vahel tegelikkuses ei eksisteeri. Endise Nõmme sovhoosi elamud asuvad Kilingi-Nõmme linnas.

Piirkonna ajalugu, geograafia, rahvastik, infrastruktuuri paiknemine ja praegu toimivad suhted omavalitsusüksuste vahel muudavad ühinemise lihtsamaks.

• Arengukavad on kõigil kolmel vallal koostatud (Kilingi-Nõmme linnal 2004. a. - 2010. a., Saarde vallal 2004. - 2006. a., Tali vallal 2003. a. - 2011. a.), samuti paika pandud investeeringute prioriteetid. Need saavad aluseks uue omavalitsusüksuse arengukava koostamisel, mis võimaldab peale ühinemist piirkonda arendada kõigi kogukondade huve maksimaalselt arvestades ja ühiseid ressursse suunates.

Ühinemisega kaasnedavate ohtudest ülesaamine

• Ühinevate valdade kaugemate kantide võimalik ääre-maastumine, omavalitsuse ja avaliku teenuse kaugenemine elanikest.

See oht on Tali valla küladel, mille tõmbekeskus on Häädemeeste poole. Kuigi praegu otsustas Tali vald teravikuna ühineda Kilingi-Nõmme linna ja Saarde vallaga, eeldab see protsessi algatamist 2006. a. haldusüksuste piiride muutmiseks, et liita Laiksaare küla Häädemeeste vallaga. Juba 1938. a. reformi käigus liideti osa tolleaegse Laiksaare valla külasid Häädemeestega.

Seadusega on ette nähtud teeninduspunkti rajamine asustusüksusesse, kus enne ühinemist paiknes vallavalitsus. Selle alusel hakkab Tali asula senises vallamajas paiknema teeninduspunkt, mis tagab kohaliku omavalitsuse üksuse pakutava avaliku teenuse osutamise kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil väljaspool asustusüksust, kus paikneb ühinemisejärgne vallavalitsus. Seal teenidaks elanikke kaks töötajat, kes tagavad avalduste vastuvõtmise (sh. sotsiaaltoetused) ja hädavajalikud registritoimingud. Et avaliku teenuse kättesaadavus vallakeskuse üleviimisega linna ei halveneks, tuleb arendada vallasest ühis-transportisüsteemi ja rekonstrueerida ning hoida korras Tali - Kilingi-Nõmme vaheline teelõik nagu muudki teed vallas.

• Bürokraatia suurenemine.

Iga omavalitsuse funktsioneerimine ja korrektse asjaajamise korraldamine eeldab paratamatult teatud reeglite olemasolu ja nendest kinnipidamist. Siiski ei muutu suurema valla haldusaparaat nii palju, et see peaks kaasa tooma bürokraatia tuntava suurenemise. Bürokraatia väheneb aga tugevasti selles osas, mis puudutab vastastikust arveldamist ühisürituste läbiviimisel ja teenuste osutamisel, seda eriti hariduse, kultuuri ja kommunaalteenuste osas.

• Suur laenukoormuste erinevus omavalitsuste lõikes.

Kilingi-Nõmme linn ja Tali vald on võtnud laenu mitme olulise infrastruktuuriobjekti rajamiseks või kordategemiseks (veepuhasti, güмнаasium, lasteaed, klubi, laululava ehitus). Seega pole uuel omavalitsusüksusel vaja neid töid enam teha, liituvad vallad osalevad vaid laenujääkide tagasimaksmisel.

• Kilingi-Nõmme linna-staatus muutumine.

Kuna Kilingi-Nõmme muutub ühinemise tulemus-

na vallasiseseks linnaks, ei laiene temale enam õigused, mis olid seotud omavalitsusliku staatusega. Linna lipp, vapp, aupäev, auraamat, aukodanikud jmt. juba kenasti juurdunud traditsioonidel on katkemise oht, see vaesustaks aga kultuurielu. Tuleb leida võimalusi nende traditsioonide jätkamiseks ning uue valla traditsioonide väljakujundamiseks. Kilingi-Nõmme linn peab säilitama oma ajalooliselt väljakujunenud identiteedi ning sotsiaal-, kultuuri- ning hariduskeskuse rolli Ede-la-Eestis.

• Demograafiline situatsioon ühinemisega ei parane.

Pärnu maakonna statistiliste andmete alusel on 01.01.2003. a. seisuga rahvastiku tihedus ühineva kolme valla piirkonnas 7,5 el/km². Vanusekoosseisu näitajad on: eakaid (65 ja vanemad) Kilingi-Nõmmes 23,0 %, Saarde vallas 16,9 %, Tali vallas 18,3 %; noori (0-14) vastavalt 16,9 %, 18,7 %, 21,4 %. Kõiki kolme valda iseloomustab tööealiste väiksem osatähtsus võrreldes Eesti ja Pärnumaa keskmisega. Selle võrra on suurem nii laste kui pensioniealiste osatähtsus. Prognoosi kohaselt väheneb aastail 2000-2015 piirkonna elanike arv 15 %, seda noorte ja tööealiste arvelt. Elanikkonna vananemise tendents süveneb kogu Eestis ja üksnes valdade ühinemisega ei saa seda muuta, kuid ühinemine aitab paremini lahendada sellega seotud probleeme, nagu perede ja laste toetamine, hariduse võimaldamine, koolikohustuse täitmine, sotsiaalhoolekande korraldamine, hooldasutuste ja avahoolduse arendamine. Samas aitab turvaline ja eluterve keskkond elanikkonna vanuselisel struktuuril tasakaalustuda.

• Peale ühinemist ei teki tugevat kogukondlikku identiteeti.

Kardetakse, et suuremas vallas kaob ära nn. omainimesetunne. Selle vältimiseks tuleb korraldada rohkem ühisüritusi, kaasata kõigi valdade elanikke ühisprojektide läbiviimisesse, piirkondliku ajalehe ja interneti-side arendamisega. Kasuks tuleb volikogu liikmete regulaarne aruandmine piirkonna elanike kaasamisega oluliste küsimuste arutellu enne otsuste langetamist volikogus.

KALLE KIIPUS
Kilingi-Nõmme
Linnavolikogu esimees

VÄINO LILL
Saarde Vallavolikogu esimees

AGO JÜRGENSON
Tali Vallavolikogu esimees

Saarde vallavolikogu istungitel

2. novembril toimunud istungi avas ja juhatas kahe esimese päevakorrapunkti osas valla valimiskomisjoni esimees Maie Tuuksam. Istungist võtsid osa kõik volikogu liikmed ja valla valimiskomisjoni liikmed. Puudus komisjoni liige Marju Antson.

Päevakorrapunkt 1. **Saarde Vallavolikogu liikmete Mare Kurri ja Mae Annasti volituste ennetähtaegne lõpetamine ja asendusliikmete määramine.**

Kuulati valla valimiskomisjoni esimehe Maie Tuuksami sõnavõttu volikogu liikmeteks registreeritud saadikute (vallaametnike) Mare Kurri ja Mae Annasti volituste ennetähtaegse lõpetamise ning nende asemele asendusliikmete Indrek Taltsi (Valimisliit Saarde) ja Peep Paimre (Erakond Res Publica) määramise kohta.

Saarde Vallavolikogu kinnitas asendusliikmed valla valimiskomisjoni otsusega nr. 1. Päevakorrapunkt 2. **Vallavolikogu esimehe valimine.**

Kuulati valla valimiskomisjoni esimehe Maie Tuuksami ettekannet valla volikogu esimehe valimise kohta. Volikogu liige Karl Ruukel esitas volikogu esimehe kandidaadiks Väino Lille. Rohkem ettepanekuid ei olnud. Nimekiri suleti ja viidi läbi salajane hääletus.

Saarde Vallavolikogu kinnitas valla valimiskomisjoni otsusega nr. 2 19 poolthäält saanud **VÄINO LILLE** vallavolikogu esimeheks.

Järgnes Väino Lille sissejuhatah sõnavõtt.

Istungi juhutamise võttis üle volikogu esimees Väino Lill.

Päevakorrapunkt 3. **Vallavolikogu aseesimehe/aseesimeeste valimine.**

Kuulati vallavolikogu esimehe Väino Lille ettekannet vallavolikogu aseesimehe/aseesimeeste valimise kohta.

Viidi läbi hääletus. Kaks erapooletut ja üks ei hääletanud, seega 16 poolthäälega otsustati valida üks aseesimees.

Volikogu liige Evi Lapp esitas volikogu aseesimehe kandidaadiks Erli Aasametsa.

Rohkem ettepanekuid ei olnud. Nimekiri suleti ja otsustati moodustada hääletugemise komisjon. Komisjoni esimeheks valiti Rein Volt, sekretäriks Elvi Sikk ja liikmeks Peep Paimre. Viidi läbi salajane hääletus.

18 poolthäälega ja 1 erapooletu häälega valiti vallavolikogu aseesimeheks Erli Aasamets.

Päevakorrapunkt 4. **Kilingi-Nõmme Linnavalitsuse, Saarde Vallavalitsuse ja Tali Vallavalitsuse tagasiastumispalve ärakuulamine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet Kilingi-Nõmme Linnavalitsuse, Saarde ja Tali Vallavalitsuste tagasiastumispalvete kohta.

Kilingi-Nõmme linnaape Kalle Song, Saarde vallavanem Tarmo Kulu ja Tali vallavanem Indrek Talts lugesid ette valitsuste tagasiastumispalved.

9. novembri vallavolikogu istungit juhatas volikogu esimees Väino Lill. Istungist võt-

sid osa kõik volikogu ja valimiskomisjoni liikmed. Valimiskomisjoni liikmetest puudusid Priit Kullamaa ja Marju Antson. Istungit protokollis vallasekretär Ismene Pähn.

Päevakorrapunkt 1. **Vallavanema valimine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet vallavanema valimise kohta.

Volikogu aseesimees Erli Aasamets esitas vallavanema kandidaadiks Kalle Songa. Otsustati vallavanem valida neljaks aastaks.

Rohkem kandidaate ei esitatud. Nimekiri suleti.

Valiti hääletugemisko-misjon ühe erapooletu häälega. Rein Volt – komisjoni esimees, Elvi Sikk – komisjoni sekretär, Peep Paimre – komisjoni liige. Viidi läbi salajane hääletamine.

Saarde Vallavolikogu otsusega nr. 2 „Vallavanema valimine” kinnitati uueks vallavanemaks **KALLE SONG**. Otsus jõustus teatavastegemisest.

Päevakorrapunkt 2. **Valitsuse arvu ja valitsuse struktuuri kinnitamine.**

Kuulati vallavanema Kalle Songa ettekannet valitsuse liikmete arvu ja valitsuse struktuuri kinnitamise kohta.

Kalle Song tegi ettepaneku kinnitada Saarde Vallavalitsus neljaliikmelisena, kuhu kuuluks vallavanem, abivallavanem ja kaks valitsuse liiget.

18 poolthäälega võeti vastu otsus nr. 3 „Valitsuse liikmete arvu ja valitsuse struktuuri kinnitamine”.

Päevakorrapunkt 3. **Valitsuse liikmete kinnitamine ning palgaliste valitsusliikmete ametisse nimetamine.**

Kuulati vallavanema Kalle Songa ettekannet valitsuse liikmete kinnitamise ning palgaliste valitsuse liikmete ametisse nimetamise kohta. Ta tegi ettepaneku moodustada vallavalitsus neljaliikmeline, kuhu kuuluks vallavanem, abivallavanem ja kaks palgalist valitsuse liiget.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr. 4 „Valitsuse liikmete kinnitamine ning palgaliste valitsusliikmete ametisse nimetamine”.

Saarde Vallavalitsuse liikmeteks kinnitati: abivallavanem Andres Kukk, valitsuse liige Anne Saar, palgaliseks valitsuse liikmeks Tarmo Kulu.

Otsus jõustus teatavastegemisest. Päevakorrapunkt 4. **Vallavanema Kalle Songa ja volikogu liikme Tarmo Kulu tagasiastumise ning volikogu liikme Tiiu Karu volituste peatamise kohta.**

Kuulati valla valimiskomisjoni esimehe Maie Tuuksami ettekannet volikogu liikmete Kalle Songa ja Tarmo Kulu volituste lõpetamise kohta ning Tiiu Karu volituste peatamise kohta kolmeks kuuks.

16 poolthäälega otsustati lõpetada volikogu liikmete Kalle Songa ja Tarmo Kulu volitused ning peatada Tiiu Karu volitus kolmeks kuuks.

Päevakorrapunkt 5. **Vallavanemale ja palgalistele valitsusliikmetele töötasu määra-**

mine.

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ja vallavanema Kalle Songa ettekandeid vallavanemale ja palgalistele valitsusliikmetele töötasu määramise kohta.

Volikogu esimees Väino Lill tegi ettepaneku siduda palgad Eesti 2004. a. keskmise palgaga, mis on 7287.- krooni kuus.

Volikogu aseesimees Erli Aasamets tegi ettepaneku määrata palk üheks aastaks ja muutmise võiks toimuda üks kord aastas 01. juuli seisuga.

14 poolthäälega võeti vastu otsus nr. 5 „Vallavanemale ja palgalistele valitsusliikmetele töötasu määramine”.

Vallavanema töötasu kinnitati 3 Eesti keskmist palka kuus, abivallavanema töötasuks 1,8 Eesti keskmist palka kuus, palgalise valitsusliikme töötasuks 0,5 Eesti keskmist palka kuus. Palka muudetakse üks kord aastas 1. juuli seisuga. Otsus jõustus teatavastegemisest.

Päevakorrapunkt 6. **Saarde Vallavolikogu esimehele, aseesimehele, liikmetele ja alatiste komisjonide esimeestele tasu maksmise korra kinnitamine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet vallavolikogu esimehele, aseesimehele, liikmetele ja alatiste komisjonide esimeestele tasu maksmise korra kinnitamise kohta.

Volikogu esimehele tasu maksmise otsustamise juures taandas Väino Lill ennast hääletamisest.

Hääletamise viis läbi volikogu aseesimees Erli Aasamets.

Volikogu liige Karl Ruukel tegi ettepaneku määrata volikogu esimehe palga suuruseks 1,25 keskmist palka kuus.

Volikogu aseesimees Erli Aasamets taandas ennast aseesimehele tasu hääletamisest.

Hääletamise viis läbi volikogu esimees Väino Lill.

Volikogu liige Karl Ruukel tegi ettepaneku tasu määrata volikogu aseesimehele 0,5 Eesti keskmist palka kuus ja volikogu liikmetele 500.- krooni istungil osalemise eest ning komisjoni esimeestele 500.- krooni, kui komisjoni istung on protokollitud.

Otsus jõustus tagasiulatult 02.11.2005.a. Enamuse poolthäälega kinnitati määrus nr. 1 „Saarde Vallavolikogu esimehele, aseesimehele, liikmetele ja alatiste komisjonide esimeestele tasu ja hüvitise maksmise kord”.

Saarde Vallavolikogu esimehe, aseesimehe, liikmete ja alatiste komisjonide esimeeste tasud kinnitati alljärgnevalt:

1. Vallavolikogu esimees 1,25 Eesti keskmist palka kuus iga aasta 1. juuli seisuga.

2. Vallavolikogu aseesimees 0,5 Eesti keskmist palka kuus iga aasta 1. juuli seisuga.

3. Vallavolikogu liige 500 krooni istungil osalemise eest.

4. Vallavolikogu alatise komisjoni esimehele 500 krooni volikogu komisjoni töö juhtimise eest esitatud komisjoni koosoleku protokollil alusel.

Iga kuu 1. kuupäevaks tu-

Ilmast ja põllust

Tormituultes rabelev aastaring on täis saamas.

Meenub, et 70-ndatel ennustasid klimatoloogid sajandi lõpus tugevaid tuuli ja suuri sadusid. See on ka tõeks osutunud. Aastatega järjest rahutumaks muutuv Päike käivitab muutuste ahelad, mis lõpuks tekitavad looduskatastroofe määratud maa-aladel.

Saame meiega sellest oma osa. Alles jaanuaris Atlandil jõu üles võtnud torm kihutas mõne päevaga üle Roots ja Baltimaade Valgevenemaale välja. Jääkatteta Läänemerele energiat juurde kogunud, laienes see põhjas Lõuna-Soomeni, lõunas Leedumaale. Laastamis-töö oli tohutu – üleujutused, elektrikatkestused, räsitud metsad – Rootsis koguni aastase puidutoodangu mahus. Lisaks tormis kannatanute üleelamised, majanduslik kahju. Ja muidugi tormi suva järgi ümberkujundatud rannamaastikud.

Orkaanide/tormide teket tõukab tagant Atlandi ookeani soojem vesi, temperatuurimuutused olevat tsüklilised. 1920. kuni umbes 1960. aastani oli soojenemine ja esines ka rohkesti orkaane. Sealt alates vesi jahenes (ilmselt liustike sulamisveest) 1995. aastani, samuti vähenes orkaanide sagedus. 1995. aastast seniajani on ekspertide sõnul rekordiliselt tormine ja nii võib kesta veel kümme aastat. Atlandi ookeanis on vesi praegu ebatavaliselt soe.

Aastad pole vennad, siiski on tänavuse sügistaalve kõik ligilähedaselt 2004. aasta sarnane. Novembris käis korraks talv üle, Tihemetsa mõõtmiste järgi ulatus lume paksus 16 sentimeetri. Detsember seevastu on olnud sügisene, isegi õunu võib puudelt veel korjata. Kuu algul kummitas Põhja-Skandinaaviat -30-kraadine pakane ja küttis üles karmi talve ootuse. Tasapisi saavutas ülekaalu (ikka sooja merevee tõttu) soojem õhumass koos tormivõimalustega. Viimased on piirdunud, õnneks, kohaliku ehmatusega.

Muidugi on vara rõõmustada – tõsine talvekülmale üleminek on alles ees ja ei saa välistada detsembri- või jaanuaritormi etendust. Sõltub valitsevast tuulesuunast (seni puhub päeva jooksul peaaegu igast ilmakaarest), kas ilmad tulevad lume ja pakasega või sula ja vihma-lõrtsised.

Üldiselt on märgata aastaegade nihkumist ebasobival viisil – sügis on kaua soe ja sajune, taimestik ei jää puhkeseisu. Talv tuleb hilja ja järsku – külm kahjustab veel nõrgas elutegevuses puid-põõsaid. Kevad samuti hilineb, päike käib juba kõrgelt, aga taimekasvu pärsivad külmad ööd. Suveaeg jääb lühikeseks – kuum ja kuivus vaheldumisi paduvihmadest üleujutustega lühendavad taimekasvuks soodsat ajavahemikku. Põllupidaja peab olema hiromant, et oma töödega toime tulla.

Lohutuseks võib öelda, et mujal Euroopa Liidus pole elu kergem – pikaajalised põuad,

paduvihmad, vahetpidamata tormituuled toovad palju muret ka sealsetele põllumeestele. Meil tuleb tulevikunägemusena arvestada – vaid mõnekümne aasta pärast oleme põhjapoolsetel laiuskraadidel maailma elanikkonna viljaadaks. Peame siis vastu!

Rahu ja küünlasära kõikide kodudesse!

Järgneb.

Svea RANDMAA

Foto: Väino Lill

leb vallasekretäri esitada raamatupidamisele andmed eelmise kuu hüvituste suuruste kohta. Määrus rakendatakse tagasiulatult 02. novembrist 2005. a. ja jõustus 15. novembril 2005. a.

Päevakorrapunkt 7. **Pärnumaa Omavalitsuste Liitu esindajate ja esindajate asendusliikmete nimetamine.**

Kuulati volikogu esimehe ettekannet Pärnumaa Omavalitsuste Liitu esindajate ja esindajate asendusliikmete nimetamise kohta.

Volikogu aseesimees Erli Aasamets tutvustas Pärnumaa Omavalitsuste Liidu tööd ja soovitas sinna kuulumist.

Volikogu liige Peep Kaljuste tegi ettepaneku nimetada Pärnumaa Omavalitsuste Liitu esindajateks volikogu esimehe ja vallavanema ning nende asendusliikmeteks abivallavanema ja volikogu aseesimehe.

Kahe erapooletu häälega võeti vastu otsus nr. 6 „Pärnumaa Omavalitsuste Liitu esindajate ja esindajate asendusliikmete nimetamine”.

Saarde valla esindajateks Pärnumaa Omavalitsuste Liidu koosseisu nimetati volikogu esimees Väino Lill, vallavanem Kalle Song. Asendusliikmeteks volikogu liige Ago Jürgenson ja abivallavanem Andres Kukk. Jooksvate küsimustena arutati:

1. Kuidas uus vallavalitsus tööle hakkab?

2. Järgmisel istungil komisjonide moodustamist.

3. Istungi kutseid võiks saata volikogu liikmetele elektrooniliselt.

4. Tutvuda võiks ühinemislepinguga.

5. Vaja on välja töötada uus põhimäärus.

16. novembri istungit juhatas volikogu esimees Väino Lill. Istungilt puudus volikogu liige Ago Leivits. Istungit protokollisid Maie Tuuksam ja Ismene Pähn.

Päevakorrapunkt 1. **Vallavanema Kalle Songa, vallavalitsuse palgalise liikme Tarmo Kulu ja volitused peatanud abivallavanema Tiiu Karu asemele uute liikmete kinni-**

tamine.

Kuulati valla valimiskomisjoni esimehe Maie Tuuksami ettekannet vallavanema Kalle Songa, vallavalitsuse palgalise liikme Tarmo Kulu ja volitused peatanud abivallavanema Tiiu Karu asemele uute liikmete kinnitamise ja asendusliikmete määramise kohta.

Uuteks volikogu liikmeteks määrati Saarde valla valimiskomisjoni otsuse nr. 11 alusel Valimisliidust Saarde Ago Leivits, Eesti Keskerakonnast Aleksander Vilinurm ja Erakonnast Res Publica Erki Kangur.

Päevakorrapunkt 2. **Saarde valla põhimääruse eelnõu esimehe lugemine.**

Kuulati vandeadvokaat Ulvi Reimetsalt Saarde valla uue põhimääruse esimest ettelugemist.

Ühehäälselt otsustati:

1. Ettelugemine lõpetada.

2. Parandusettepanekud esitada kirjalikult kolmapäevaks, 23. novembriks kella 17.00-ks Saarde Vallavalitsusele.

Järgneb lk 5.

Saarde vallavolikogu istungitel

Algus lk 4.

Päevakorrapunkt 3. **Ametiasutuste Kilingi-Nõmme Linnavalitsus, Saarde Vallavalitsus ja Tali Vallavalitsus tegevuse lõpetamine ja ametiasutuse Saarde Vallavalitsus moodustamine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet ametiasutuste Kilingi-Nõmme Linnavalitsus, Saarde Vallavalitsus ja Tali Vallavalitsus tegevuse lõpetamise ja ametiasutuse Saarde Vallavalitsus moodustamise kohta.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr. 7 „Ametiasutuste Kilingi-Nõmme Linnavalitsus, Saarde Vallavalitsus ja Tali Vallavalitsus tegevuse lõpetamine ja ametiasutuse Saarde Vallavalitsus moodustamine”.

Otsustati lõpetada ametiasutuste Kilingi-Nõmme Linnavalitsus, Saarde Vallavalitsus ja Tali Vallavalitsus tegevus 31. detsembril 2005. a. ning moodustada ametiasutus Saarde Vallavalitsus 01. jaanuarist 2006. a.

Päevakorrapunkt 4. **Saarde Vallavalitsuse teenistujate koosseisu ja palgamäärade kinnitamine.**

Kuulati vallavanema Kalle Songa ettekannet Saarde Vallavalitsuse teenistujate koosseisu ja palgamäärade kohta.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr. 8 „Saarde Vallavalitsuse (ametiasutus) teenistujate koosseisu ja palgamäärade kinnitamine”.

Saarde Vallavalitsuse (ametiasutus) teenistujate koosseis ja palgamäärade kinnitati järgmiselt:

Ametnikud:

Juhid: vallavanem 1-3 Eesti keskmist palka, abivallavanem (humanitaaralad) 1 – 9000-15000, abivallavanem (majandus ja arendus) 1 – 9000-15000, vallasekretär 1 – 11000-13000.

Nõunikud: sotsiaalnõunik 1 – 8000-12000, nõunik 1 – 8000-12000.

Vanemametnikud: peamaakorraldaja 1 – 8000-10000, vanemaakorraldaja 1 – 6000-10000, keskkonnaspetsialist 1 – 6000-10000, sotsiaalametnik 3 – 6000-10000, spetsialist 1 – 6000-10000, pearaamatupidaja 1 – 12000-15000, vanemaraamatupidaja 2 – 6000-10000, raamatupidaja 1 – 6000-10000, IT- ja infospetsialist 1 – 6000-10000.

Nooremametnikud: sekretär-asjaajaja 1 – 5000-7000, sekretär-asjaajaja Tali TP 1 – 5000-7000, registripidaja-arhiivaar 1 – 5000-7000.

Abiteenistujad: koristaja 1 – 3000-4500, katlakütja 1 – 3000-4500, hooldustöötaja 6 – 3000-4500.

Kokku 29 teenistujat.

Päevakorrapunkt 5. **Asjaajamise ja vara üleandmine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet asjaajamise ja vara üleandmise kohta.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr.9 „Asjaajamise ja vara üleandmine”.

Otsustati:

1. Endistel Saarde vallavanemal Tarmo Kulul, Tali vallavanemal Indrek, Taltsil ja Ki-

lingi-Nõmme linnapeal Kalle Songal anda Saarde Vallavalitsuse, Tali Vallavalitsuse ja Kilingi-Nõmme Linnavalitsuse asjaajamine ja vara üle uuele Saarde vallavanemale Kalle Songale.

2. Üleandmiseks- vastuvõtmiseks moodustada komisjon järgmises koosseisus: Tarmo Kulu, Indrek Talts, Kalle Song, Lea Ilus, Lehti Meerents, Maie Tohv.

3. Üleandmine-vastuvõtmine teostada ja koostada vastavad aktid 23. novembriks 2005. a.

4. Üleandmise perioodiks kuni 23. november 2005. a. Tarmo Kulul ja Indrek Taltsil säilitada endine töötasu.

Otsus jõustus teatavakstegemisest.

Päevakorrapunkt 6. **Saarde Vallavolikogu komisjonide moodustamine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet Saarde Vallavolikogu komisjonide moodustamise kohta.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr. 10 „Saarde Vallavolikogu komisjonide moodustamine”.

Otsustati moodustada järgmised alatised komisjonid: revisjonikomisjon, eelarvekomisjon, sotsiaalkomisjon.

Päevakorrapunkt 7. **Revisjonikomisjoni esimehe ja liikmete valimine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet revisjonikomisjoni esimehe ja liikmete valimise kohta.

Ühehäälselt otsustati vastavalt seadusele moodustada kolmeliikmeline häältelugemiskomisjon koosseisus Rein Volt, Elvi Sikk ja Peep Paimre. Rein Volt esitati revisjonikomisjoni liikme kandidaadiks, Rein Volt tagandas ennast häältelugemiskomisjoni esimehe kohalt ja tema asemele esitati Aleksander Lind.

Viidi läbi salajane hääletamine.

17 poolthääle ja ühe erapooletu häälega võeti vastu otsus nr. 11 „Revisjonikomisjoni esimehe ja liikmete valimine”.

Otsustati:

1. Moodustada revisjonikomisjon 3- liikmeline.

2. Kinnitada salajase hääletuse tulemusel valitud revisjonikomisjon järgmises koosseisus: esimees Rein Volt, liikmed Avo Tursk ja Aleksander Lind.

Päevakorrapunkt 8. **Saarde Vallavolikogu alaliste komisjonide esimeeste valimine ja eelarvekomisjoni liikmete kinnitamine.**

Kuulati volikogu esimehe Väino Lille ettekannet alaliste komisjonide esimeeste valimise ja eelarvekomisjoni liikmete kinnitamise kohta.

Salajase hääletuse tulemusel valiti komisjonide esimehed ja eelarvekomisjoni esimeheks valituna tegi Peep Kaljuste ettepaneku kinnitada eelarvekomisjon viieliikmelisena ja esitas komisjoni liikmed nimeliselt.

Nimekiri suleti.

17 poolthääle ja ühe erapooletu häälega võeti vastu otsus nr. 12 „Saarde Vallavolikogu alaliste komisjonide esimeeste ja eelarvekomisjoni liikmete kinnitamine”.

Salajase hääletuse tulemu-

sel valiti alaliste komisjonide esimehed järgmiselt: sotsiaalkomisjoni esimeheks Evi Lapp, eelarvekomisjoni esimeheks Peep Kaljuste.

5-liikmeline eelarvekomisjon kinnitati järgmises koosseisus: esimees Peep Kaljuste; liikmed: Eve Vaikmaa, Erki Kangur, Karl Ruukel, Signe Post.

Päevakorrapunkt 9. **Kinnistu jagamisel saadud uute moodustatavate katastriüksuste sihtotstarbe määramine.**

Kuulati valla peamaakorraldaja Toivo Roseni ettekannet kinnistute jagamisel saadud uute moodustatavate katastriüksuste sihtotstarbe määramise kohta.

Saarde Vallavolikogu võttis vastu otsuse nr.23 „Kinnistu jagamisel saadud uute moodustatavate katastriüksuste sihtotstarbe määramine” 5 erapooletu ja 13 poolthäälega ning otsuse nr. 24 „Kinnistu jagamisel saadud uute moodustatavate katastriüksuste sihtotstarbe määramine” 4 vastu 2 erapooletu ja 12 poolthäälega.

Päevakorrapunkt 10. **Kinnisasja omandamise loa taotlus.**

Kuulati valla peamaakorraldaja ettekannet kinnisasja omandamise loa taotluse kohta.

Ühehäälselt võeti vastu otsus nr. 15 „Kinnisasja omandamise loa taotlemise kohta”.

30. novembri istungit juhatas volikogu esimees Väino Lill. Protokollija oli vallasekretär Maie Tuuksam. Volikogu istungist võttis osa 18 volikogu liiget. Istungist võtsid osa vallavanem Kalle Song, maakorraldaja Tiiu Karu ja sotsiaalnõunik Mare Kurri.

Päevakorrapunkt nr 1. **Saarde valla põhimääruse kinnitamine.**

Volikogu aseesimees Erli Aasamets kandis ette enda poolt tehtud parandusettepanekud.

Vandeadvokaat Ulvi Reimetsa kandis ette oma parandusettepanekud.

Parandusettepanekud hääletati läbi ja 17 poolt ja 1 vastu häälega otsustati viia põhimäärusesse sisse esitatud parandusettepanekud.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu määrus nr 2 „Saarde valla põhimääruse kinnitamine”.

Päevakorrapunkt nr 2. **Maa maksustamise määra kehtestamine Saarde vallas 2006. a.**

Maakorralduse töötaja Tiiu Karu kandis ette projekti maa maksustamise määrade kehtestamise kohta 2006. a. Ühtlustatud on maamaksu üldmäär 1,9 % (2005. a. Tali 2,0, Kilingi-Nõmme 2,0 ja Saarde 1,8).

Maamaksust lausvabastust ei rakendata. Eelmisel aastal ei rakendatud Kilingi-Nõmme ja Taliil. Inimesele, kes on makseraskustes, antakse avalduse alusel sotsiaalkomisjoni otsusel ühekordset toetust.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu määrus nr 3 „Maa maksustamise määra kehtestamine Saarde vallas 2006. a.”, millega otsustati

1. Kehtestada maamaksu üldmaksumääraks Saarde vallas 2006. a. 1,9 %.

2. Rakendada põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaamaamaksu määramisel Saarde vallas 2006.a. maamaksu määraks 1,0 %.

3. Maksuvabastust maamaksust riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel ei rakendata

4. Määrus jõustub 01. jaanuarist 2006.

Päevakorrapunkt nr 3. **Tali Vallavolikogu otsuse nr 38 06.06.2005 „Vaba põllumajandusmaa kasutusvaldusse saajate nimekirja kinnitamine” muutmine.**

Ettekanne maakorralduse töötajalt Tiiu Karult.

Tali Vallavolikogu otsuses olid ekslikult põllumajandusmaa numbrid valeid.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu otsus nr 16 „Tali Vallavolikogu otsuse nr 38 06.06.2005 „Vaba põllumajandusmaa kasutusvaldusse saajate nimekirja kinnitamine” muutmine”.

Päevakorrapunkt nr 4. **Sotsiaaltoetuste maksmise kord Saarde vallas.**

Ettekanne sotsiaalnõunik Mare Kurri.

Volikogu liige Indrek Talts: Kuidas toetatakse neid lapsevanemaid, kes ise lapsi isikliku sõiduautoga kooli toovad?

Mare Kurri - lisame korra punkti 6.2. avalduse alusel koolis oldud päevade eest.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu määrus nr 4 „Sotsiaaltoetuste maksmise kord Saarde vallas”, millega otsustati:

1. Kinnitada „Sotsiaaltoetuste maksmise kord Saarde vallas”.

2. Tunnistada kehtetuks:

2.1. Kilingi-Nõmme Linnavalikogu määrus nr 36 16.01.2002. a. „Toimetulekutoetuse maksmise kord Kilingi-Nõmme linnas;

2.2. Kilingi-Nõmme Linnavalikogu määrus nr 25 13.04.2005 „Hooldajatoetuse määramise ja maksmise kord Kilingi-Nõmme linnas”;

2.3. Saarde Vallavolikogu määrus nr 23 24.04.2003 „Saarde valla eelarvest makstavate sots toetuste maksmise kord”;

2.4. Saarde Vallavolikogu otsus nr 112 „Hooldajatoetuse maksmise kord Saarde vallas”;

2.5. Tali Vallavolikogu määrus nr 2 28.02.2005 „Tali valla eelarvest täiendavate sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise korra kehtestamine”;

2.6. Tali Vallavolikogu määrus nr 3 13.04.2005 „Hooldajatoetuse maksmise korra kehtestamine”.

3. Määrus jõustub 01. jaanuarist 2006. a.

Päevakorrapunkt nr 5. **Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord Saarde vallas.**

Ettekanne sotsiaalnõunik Mare Kurri.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu määrus nr 5 „Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord Saarde vallas”. Määrus jõustub 01. ja-

nuarist 2006. a.

Päevakorrapunkt nr 6. **Toimetulekutoetuse arvestamisel arvesse võetavate alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärade kehtestamine.**

Ettekanne sotsiaalnõunik Mare Kurri.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu määrus nr 6 „Toimetulekutoetuse määramisel arvesse võetavate alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärade kehtestamine”, millega otsustati:

1. Kinnitada „Toimetulekutoetuse määramisel arvesse võetavate alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärade kehtestamine”.

2. Tunnistada kehtetuks:

2.1. Kilingi-Nõmme Linnavalikogu määruse nr 36 16.01.2002 p 3 „Toimetulekutoetuse määramisel arvesse võetavate eluasemekulude piirmäärad”;

2.2. Saarde Vallavolikogu määrus nr 3 23.01.2002 „Toimetulekutoetuse määramisel arvesse võetavate eluasemekulude piirmäärad normpinnale”;

2.3. Tali Vallavolikogu määrus nr 1 24.01.2005 „Toimetulekutoetuse määramisel arvesse võetavate eluasemekulude piirmäärade kinnitamine”.

3. Määrus jõustub 01. jaanuarist 2006. a.

Päevakorrapunkt nr 7. **Vallavolikogu alalise sotsiaalkomisjoni liikmete kinnitamine.**

Ettepanek sotsiaalkomisjoni esimehelt Evi Lapp'ilt.

Ühehäälselt võeti vastu Saarde Vallavolikogu otsus nr 17 „Saarde Vallavolikogu alalise sotsiaalkomisjoni koosseisu kinnitamine”.

Vallavolikogu alaline sotsiaalkomisjon kinnitati 5-liikmelisena järgmises koosseisus: esimees Evi Lapp; liikmed Tiiu Olde, Tiiu Tammiste, Kalju Jürisoo, Maire Saar.

Otsus jõustus teatavakstegemisest.

Päevakorrapunkt nr 8. **Saarde valla eeskirjade (avaliku korra, heakorra, koerte ja kasside pidamise ning kaevetööde kehtestamine ning koormiste määramine – esimehe lugemine.**

Sõna võtsid volikogu liikmed Ago Jürgenson, Indrek Talts, Avo Tursk, Kalju Jürisoo.

Otsustati lugeda esimene lugemine lõppenuks. Ettepanekud ja parandused tuli esitada kirjalikult 7. detsembriks kella 17.00-ks vallamajja.

Päevakorrapunkt nr 9. **Informatsioon ja küsimuste vastamine.**

Informatsiooni andsid:

Volikogu esimees Väino Lill.

Toimub volikogu liikmete koolitus Halinga vallas.

Vallavanem Kalle Song.

Internetis ei ole praegu uue volikogu materjale üleväl, kuid õige pea on need Amphoras kättesaadavad. Uue valla veebileheküljel valmib järgmiseks kolmapäevaks. Ajalehe uus number ilmub arvatavasti jõuluks, toimetab Ahti Seller.

Eile arutasime 2006. a. eelarvet koos kolme pearaamatupidajaga. Järgmine nädal on eelarvekomisjoni esimene is-

tung.

Kohtusin eile Tali tee ehituse küsimuses hr Raadiku ja hr Kasega. Detsembris on riigihangete pakkumiste avamine. 2006. a. ehitatakse kuni Kalitani, edasi 2007. a. Kui aga raha jätkub, võib-olla tehakse kõik valmis 2006. a.

Vallamajas on kehtestatud kord, et kõik ametnikud, kes lahkuvad majast, peavad sellest teatama vallasekretäri. Ka vallavanem ei saa olla kogu aeg kohal, sest vald on suur ja vajalik on viia ennast kurssi kogu vallaga.

Liisitud valla autode hinnad on 66 tuhat ja 69 tuhat, peale 15. detsembrist saame välja osta.

Volikogu liige Aleksander Lind.

Linna jõulukaunistused on ilusad, kuidas on ilutulestikuga?

Vallavanem Kalle Song.

Raketid oleme juba mitmeid aastaid saanud RUF-ilt. Oleme plaaninud osta Kilingi-Nõmme, Tali ja Tihemetsa. Taliil on kuusk olemas, organiseeritakse ka Tihemetsa.

Siiani said Kilingi-Nõmme üle 70 aastased pensionärid jõulupakid, kuid nii Saarde kui Tali ei ole seda teinud, siis jääb see ka Kilingi-Nõmmele ära.

Volikogu liige Avo Tursk.

Tihemetsa spordikompleksile küsisime raha Pärnu Kutsehariduskeskusest 60 tuhat. Tulemust veel ei tea. 40 % üldkuludest peaks saama kutsehariduskeskusest ja 60 % jääb valla katta. 8. detsembriks tuleb kokku kooli nõukogu, kes kinnitab eelarve.

Käigushoidmise 1 kuu maksab 170 000. Möödunud aastal kasutasid ujulat õhtul umbes 30 inimest. Päeval käisid koolid, lasteaiad.

Volikogu liige Agu Leivits.

Linna huvi oli ujula käigus hoida, seda arutati ühinemislepingu koostamise käigus.

18 poolt häälega otsustati ujula panna tööle.

Volikogu esimees Väino Lill.

Küsimus on kooli sisemises asjaajamises. On olemas volikogu otsus, et anda kinnistu vallale üle.

Bussiliiklus tuleb ümber vaadata (vallasisesed bussiliinid).

Vallavanem Kalle Song.

Abivallavanem Andres Kukk teeb analüüsi, kuidas olukord tegelikult on, kui palju kuskilt peatusest peale tuleb. Kommertsliinide üle meil võimu ei ole. Liinilole neile annab Tallinn.

Vallale on vaja uusi busse osta.

Volikogu liige Agu Leivits. Uuele vallale on kiiresti vaja arengukava.

Otsustati: järgmisel volikogu istungil kinnitada arengukomisjon, kes hakkaks selle küsimusega tegelema.

Esitatud informatsioon võeti teadmiseks.

Vallavolikogu protokollide ja vastu võetud dokumentidega saab tutvuda vallavalitsuses ja uuel koduleheküljel www.sarde.ee.

Euroopa Kultuuriküla 2005 – Kilingi-Nõmme

Ajal, mil mitu suurt Eesti linna konkureerivad "Euroopa kultuuripealinn 2011" tiitlile, on meil see juba reaalsuseks saanud. Olime ju tänava Euroopa kultuuriküla ja n.ö. 11 maa kultuuri maaletoojaks. Talve ja kevade pingsale ettevalmistustööle järgnes suvi täis mõllu. Igaüks meist võis sellest osa saada. Kes kõrvale jäi, on ise süüdi, et nurgas tukkus, kui Euroopa meil külas käis. Linnas meenutavad seda nüüd veel vaid mõned kenad plakatid. Lipud on kokku keritud, kultuurikülade sildid tallele pandud edasitoimetamiseks järgmise kultuurikülla Ströbecki. Mis jäi filmilindile või fotodele, mis niisama meelde. Usutavasti oli huvitavat igale maitsele. Kuigi eestvedajaks oli MTÜ AIK Livonia, poleks nii suurest rahvusvahelisest projektist ühingu jõud üksi üle käinud. Suurim mure – kust leida raha – murti koostöös omavalitsuste ja projektkirjutajatega. Ühisel jõul sai teoks esialgu võimatu tundunud ettevõtmise. Siiras tänu endisele Kilingi-Nõmme Linnavalitsusele ja linna allasutustele abi ning koostöö eest! Tänu ka kõigile abistajatele ning pidulistele!

Kultuurikülade liikumisest on varem ajalehtedes küllalt juttu olnud, kuid väike kokkuvõtlik meeldetuletus oleks ehk vajalik neile, kelleni pole see info veel jõudnud. **Projekti "Euroopa Kultuuriküla"** tegevus algatati 1998. a. Hollandi küla Wijk aan Zee eestvõtmisel. Liikumise idee ajendiks oli sündmus, kui 1996. a. Taani küla Tommerup nimetas ennast Euroopa kultuurikülaks, vastukaaluks Kopenhaageni nimetamisele Euroopa kultuuripealinnaks. Muuseas, Euroopa **kultuuripealinnade** traditsioon sai alguse 1985. aastal. Vastavalt kultuuripealinnade rotatsioonile saab 2011. a. Euroopa kultuuripealinnaks üks linn Eestist ja üks Soomest. Taotluse esitasid teiste seas ka Pärnu ja Rakvere, kuid teise vooru jõudsid Tallinn ja Tartu, lõplik valik tehakse mai-kuus. Kilingi-Nõmme osaleb **kultuurikülade** liikumises ning selle eesmärgiks on üha urbaniseeruvale ühiskonnale teadvustada, et ka külades ja väikelinnades elavatel inimestel on omad püüdlused ja oma maailmanägemine, et ka külaelul on oma võlu. Et sugugi mitte kõik ei ole nii, nagu seda suurlinnades ja viimastes resideerivates võimuorganites näha, et ka tahetakse näha. Et elu Euroopa riikides on tänapäevase ühesugune, kuid siiski igal maal erinev ja omanäoline. Osalevad 12 küla ja väikelinna Euroopa eri maadest:

1. Wijk aan Zee – 2500 elanikuga Hollandi küla Põhjamerel kaldal, oli kultuuriküla 1999. a.;
2. Mellionec – 470 elanikuga bretooni küla Prantsusmaal, oli kultuuriküla 2000. a.;
3. Bystre – 2000 elanikuga puuviljakasvatusega tegelev Tõehhi küla, oli 2001. a.;
4. Pergine-Valdarno – 320 elanikuga oliiviõli tootmisest elatuv Itaalia küla, oli 2002. a.;
5. Aldeburgh – 2500 elanikuga linnaõigustega küla Inglismaa idarannikul, oli 2003. a.;
6. Paxos – 2500 elanikuga saartel asuv Kreeka küla, kus elatakse turismist, oli 2004. a.;
7. Ströbeck – 1400 elanikuga kuulsate maletraditsioonidega Saksa küla Harzi mägedes, saab vastuvõtjaks kultuurikülaks 2006. a.;

8. Palkonya – 370 elanikuga Ungari küla, kus on 53 veinikeldrit, saab 2007. a.;

9. Porrua – 450 elanikuga karjakasvatusega tegelev küla Hispaania põhjaosas, saab 2008. a.;

10. Tommerup – 8000 elanikuga Taani omavalitsus, oli 1996. ja taas 2009. a.;

11. Kirchheim – 650 elanikuga 900-aastane küla Austrias, saab 2010. a.;

12. Kilingi-Nõmme – lülitus liikumisse 1999. a. Meid iseloomustatakse infolehes kui küla, kus inimesed saavad kasutada tasuta Interneti. Kilingi-Nõmme oli vastuvõttev kultuuriküla 2005. a.

Igal aastal kordamööda kannab üks neist kultuuriküla tiitlit. Seal toimuvad siis kõik selle aasta üritused. Kevadel ja sügisel toimuvad konverentsid, kus arutatakse liikumisega seotud küsimusi ja piirkonna muresid ning perspektiive. Iga konverents on seotud mingi kindla teemaga. Suvel võrreldakse kultuuriküla kõikide teiste külade suuri delegatsioonide. Toimuvad taidlejate esinemised, käsitöölaadad, näitused, ringsõidud, arutelud, rahvuslikku kultuuri tutvustavad üritused ja suured sõpruspeod. Suvel korraldatakse nädalane laager osalevate maade noortele. Antakse välja infotrukiseid. Ürituste ajal elatakse peredes, nii tekivad pikaajalised sõprussidemed ja saadakse parim kogemus sealse maa ja rahva eluolust. Infovahetuseks ja liikumise propageerimiseks antakse välja trükiseid ja valmistatakse 12-keelset Interneti kodulehekülge (www.culturalvillage.com). Projekti juhtimine on pidev töö suhtlemine osapoolte vahel, materjalide tõlkimine ja info vahendamine, Internetilehekülje täiendamine, valmistumine erinevateks üritusteks. Eestis on see töö MTÜ AIK Livonia juhatuse kanda.

Kuue aasta jooksul on meie grupid külastanud Hollandi, Prantsusmaa, Tõehhi, Itaalia, Inglismaa ja Kreeka kultuurikülade (1999.–2004. a.), nii festivale kui konverentse ja noortelaagreid. 2004. a. käidi lisaks Hollandis, Euroopa Liidu laienemise tähistaval üritusel "Euroopa Öö". Kokku on reisinimekirjadesse kantud 370 nime. Mõned aktiivsemad on olnud kaasas kõikidel reisidel. Vähemalt viiel reisel on osalenud Kalle Kiipus, Eesi ja Siim Kolla, Maie ja Ants Laigna, Peep Paimre, Reet Sinik, Evi Lapp, Leelo ja Vello Allik, Önnela Teearu. Osalisi on olnud kõige rohkem Kilingi-Nõmmest (130), kuid palju ka Pärnumaa teistest valdadest (end. Saardest 30, Surjust 5, Tahkurannast 4, Pärnust 10, Sindist, Taliilt ja Väändrast 1) ja mujalt Eestist (Mõisakülalt, Abjast, Raplast, Järvakandist, Tartust, Tallinnast, Rakverest, Narvast jm). Gruppide koosseisus on olnud ligi 100 kooliõpilast, põhiliselt esinejad. Festivalidel on esinenud meie rahvatantsijad, võimlejad, lauljad, nii kooliõpilased kui täiskasvanute kollektiivid, juhendajateks õpetajad Önnela Teearu, Margit Schmidt, Eha Smolina, Eve Sinijärv, Mari Karon. Samuti on alati kaasas tutvustamiseks ja laadal müümiseks käsitööesemeid, selle lõigu eest vastutavad Evi Lapp, Mall Kuningas, Tiit Tammiste. Vastuvõtjatele tutvustatakse meie rahvustoite, on pakutud hernesuppi, kama, kilu,

musta leiba, kalja jm. Ühingu liikmed ja omavalitsusjuhid on osalenud üle 10 korra kultuurikülade konverentsidel ja esinenud seal teemakooste ettekannetega. Meie noorte grupp (5-6) inimest on osalenud pea igal aastal noortelaagrites, eestvedajaks Madis Räästas. Kultuurikülade esindajad on külastanud Kilingi-Nõmme ka n.ö. väljaspool graafikut (Hollandi ja Tõehhi), toimub suhtlus perede vahel, käiakse üksteisel külas. "Euroopa Kultuuriküla" on pikaajaline projekt, see jätkub veel vähemalt 5 aastat, kuni kõik osalevad külad on kandnud kultuuriküla tiitlit.

Tänavu oli niisiis vastuvõtjaks külaks Kilingi-Nõmme. Seetõttu toimus siin rida suurejoonelisi rahvusvahelisi kultuuriüritusi, mis olid avatud kõigile ja rahvarohked. MTÜ AIK Livonia juhatus pani paika ajakava, tööle komisjonid, suhtles osalevate maadega, koostas eelarved ja ajakavad, valmistas ette ja viis läbi kõik tänavu siin toimunud üritused – kevadkonverentsi maikuu, 3 suurt festivali juunis, juulis ja augustis ning noortelaagri juulis. Majutus ja toitlustamine toimus kohalike inimeste kuld, vastuvõtjaid peresid, kelle kodus külalistele majutus pakuti, oli üle 60. Kuid kuna osa grupe õõbis ühiselamutes, siis oli hoolitsetud palju rohkem – kokku osales majutusteenuse pakkumisel ja külaliste eest hoolitsemisel ligi 200 inimest, sealhulgas palju koolilapsi. Internaadis peatuvate gruppide teenindamisel juhtisid vägesid Anne Aasamets, Eve Sinijärv, Age Link, Margit Schmidt, Evald Tamsalu. Peresid, kus iga ürituse ajal said külalised öömaja või kus majutati kokku vähemalt 6 piduvõõrast, oli 26. Enne külaliste saabumist tulid kokku ühingu, omavalitsustöötajad, kommunaalteenistuse mehed, Lodja metskond jt vabatahtlikud, et aidata koristada linna sissesõidu teeääril ja tormitaval Rahu järve ääres. Kõigi teenistuste ning elanike ühisel jõul sai linn kenaks ja puhtaks, nii et polnud piinlik võõraid vastu võtta. Ja kuuldavasti jõuti mõnes korteris ära teha ka hädavajalik ammu plaanis olnud sanitaarremont.

20.-24. mail toimus konverents teemal "Riik ja kohalikud omavalitsused". Osalejad 36. Ettekanded olid kõigilt 12 maalt, igaüks omas keeles. Tõlke ning vajaliku arvuti- ja videotehnika korraldas ühingu koostöös gümnasiumiga. Toimus kultuuriküla aasta pidulik avamine, kontserdid, ringsõit, piknik, linnapea vastuvõtt.

I festival – 22.-25. juuni, osalesid Taani, Hispaania ja Kreeka kultuurikülade, kokku 81 inimest.

II festival – 8.-11. juuli, osalesid Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Tõehhi grupid, kokku 165 külalist, lisaks elas 5-liikmeline prantslaste pere kaks nädalat vanas mahajäetud metsatalus ürgset loodust nautides, Prantsuse televisiooni grupp väntas filmi meie loodusest ja kultuuriküla üritustest.

III festival – 5.-8. august, osalesid Austria, Hollandi, Ungari ja Inglismaa grupid, kokku 113

Hollandlased omanäolise etteastega Suveaia laval.

inimest. Samal ajal peatus Kilingi-Nõmmes ka Eurotuuri karavan, osaliste arv teadmata.

Noortelaager toimus 25. - 31. juuli. Osales 36 noortest teistest maadest ning meiepoolsed abilisid. Toimusid õpitoad, kus valmistati looduslikust materjalist seadeid, õpiti klaasimaali, rahvatantse. Käidi Pärnu leivatehases musta leiba saamislugu vaatamas. Peeti lõkkeõhtuid, suheldi kohalike noortega. Laagrit juhtisid oma linna noored eesotsas Madis Räästasega.

Kokku külastas 2005. a. kultuurikülade projekti raames Kilingi-Nõmme 440 väliskülalist 11 Euroopa riigist. Grupid peatusid siin enamasti 3-4 päeva. Sellele tuleks lisada veel karavani rahvas. Kõigile gruppidele tehti päevane ringsõit Kilingi-Nõmmes ja Pärnumaal, näidati meie linna vaatamisväärsusi, külastati veeputustusjaama, metsataimlat, jahinäitust, Raja talu miniloomi, Tolkuse raba, Rannametsa luitelid, mereranda, Lodja metskonna metsi, kopratammi, kohalike farme, Pärnu linna jm. Iga kogunemise ajal oli üks päev planeeritud suureks kontserdiks laululaval. Tervituseks esinesid oma linna taidlejad, nagu ühendlaulukoor, akordionistide ansambel, rahvatantsijad, võimlemisklubi "Githa", lasteaiälapsed jt. Iga maa näitas erinevat kava, kes oli lavastanud muistendi või muinasjutu, kes näitas kõrtsitoameli, kes esitas rahvatantse ja -laule. Rahvariided ja dekoratsioonid kõitsid tähelepanu. Kõik olid kaasas toonud ka omi sööke-juuke, mida siis kohaletulnuile lahelt pakuti. Kõigile pakuti prantsuse pannkooke, valati hispaania ja ungari veine jne. Iga kontserdi ajal toimus Suveaia ka käsitöölaad, kus pakkusid oma tooteid nii meie kandi kui kaugemalt kohale tulnud käsitöömeistrid. Õhtul toimus järvepidu Laval, mida sisustasid rahvatantsijad Kilingi-Nõmmest, Surjust ja Pärnust. Iga kogunemise ajal käidi piknikul Rahu järve ääres Peebu parvasaunas ja lõunatati Võiste küla talu-õuel Maie ja Margus Toompere juures. Valmistati ja söödi rahvustoite.

2005. a. korraldati Hollandi küla eestvedamisel suur 4 kuud kestev üle-euroopaline ringreis Eurotuur, kus võisid osaleda kõigi maade esindajad ja mille käigus külastati kõiki projektis osalevaid külasid ja väikelinnu, sealhulgas Kilingi-Nõmme. Augustis

tikuus peatuski suur karavan kolm päeva siin ning oli telklaagris. Kohtuti kohalike noortega, toimus *workshop*. Tuurist oli võimalik ka meie inimestel osa võtta, kuid soovijaid ei olnud.

Kultuuriküla 2005 ürituste positiivseks küljeks tuleb lugeda laia rahvahulga kaasamist ning osalusvõimaluse pakkumist kõigile ürituste korraldamisel, külaliste majutamisel, kohaliku elu huvitavamaks muutmisel, linna kaunistamisel ja koristamisel. Oli võimalus kuulata-vaadata väliskülaliste ning omamaiste kollektiivide (Pärnu Kaitseväge Puhkpilliorkester, ansambel Lustipill jt) heatasemelist esinemist ning tantsida koos kreeka, hispaania või prantsuse ringtantsu. Kindlasti arendas suhtlemine keeleoskust, võimaldas tundma õppida üksteise kultuuri, lõi kontakte perede vahel ning avardas reisivõimalusi tulevikus. Sellest, et suvi mõne pere eelarvesse augu söi, me lihtsalt vaikime ja elame üle. Asi oli seda väärt.

Kõigist kultuuriküla projektiga seotud reisidest ja üritustest on ühingu liikmete Ants Laigna ja Tiit Toompere kaamera läbi valminud filmid, neid on näidatud filmiõhtutel klubis ja muudel üritustel. Enne külaliste saabumist valmis Ants Laigna film Kilingi-Nõmmest, seda jagati kingituseks külalisedelegatsioonidele. Klubis oli üles seatud fotostend Kilingi-Nõmme ajaloo (Olev Pauksoni valik) ja kultuuriküla ettevõtmistest, samuti eksponeeriti Hollandist saabunud fotonäitust. Ühingu liige Ahti Seller on koostanud ja täiendanud Internetilehekülge. Samuti korraldas ta kultuuriküla tutvustavad eesti- ja ingliskeelsed voldikud „Tere tulemast Kilingi-Nõmme“ kujundamise ning nende trükkimise. Valmis kultuuriküla logoga T-särk, mida sai igaüks osta endale või kingiks külalistele.

MTÜ AIK Livonia juhatus tänab komisjonide liikmeid ja toimkondades aktiivselt kaasa löönud abilisid!

Kalle Song ja kogu selleaegne **Kilingi-Nõmme Linnavalitsus** – korraldus, projektid, eelar-

ve, raamatupidamine; **Tarmo Kulu** ja **Saarde Vallavalitsus** – rahaline toetus; **Peet Mardu** – majutusküsimused, öömajade leidmine; **Raimo Simson** – transport, busside tellimine, külaliste „kokkuajamine“ lennujaamas jm; **Tiit Tähepõld**, **Jaan Tähepõld**, **Tiit Olde**, **Maie Laigna**, **Elvi Sikk**, **Maie** ja **Margus Toompere** – toitlustus; **Agu Leivits**, **Karl Ruukel**, **Heli Pärnpuu**, **Andrus Teemant** – ekskursioonid; **Maie Kiipus** – suveniirid, kingid; **Peep Paimre**, **Önnela Teearu**, **Mari Karon**, **Maret Räästas**, **Hille Tuuling**, **Tiia Hermann**, **Esta Kivisild**, **Margit Schmidt**, **Eha Smolina**, **Evi Lapp** ja **lasteaiälädid**, **Margus Toompere**, **Siim Kolla**, **Vladimir Ruzitõ** – peod, esinemised; **Ants Laigna**, **Tiit Toompere** – film, video; **Reet Sinik**, **Küllu Kulu**, **Kadri-Ann Matson**, **Kätlin Laur**, **Marin Mitt**, **Laslo Banyasz** – tõlge; **Evi Lapp**, **Mall Kuningas**, **Ada Kaugija**, **Maia Tomson** – laad ja käsitöö; **Tiit Tammiste**, **Tanel Õubin**, **Avo Sinik**, **Hugo Tomson**, **Andres Kukk** – kujundus, heakord; **Maie** ja **Aivar Vint**, **Maie** ja **Ants Laigna**, **Virgi Visnapuu** ja **Raimo Simson** – suurmajutajad; **Evald Tamsalu**, **Anne** ja **Erli Aasamets**, **Margit Schmidt** ja **Heiki Lehemets**, **Eve Sinijärv**, **Age** ja **Aarne Link** koos kõigi abilistega ja toiduraha andjatega – ühismajutuse korraldamine; **Maidur Lapp** jt – korrakaitse; **Madis Räästas** abilisestega – noortelaager; **Peep Saar**, **Ilmar Pommer**, **Tarmo Matsi**, **Väino Lill**, **Esta Allik** – jahinäitus; **Resto**, **Kilingi Villa**, **Hallopi kaunandus OÜ** (gümnaasiumi söökla), **Allikukivi baar** – toitlustus; **Martad**, **kooli arvutiabi** ja **kõik teised suured ja väikesed ühingu, tegijad, abilisid**.

ISE TEHTUD – HÄSTI TEHTUD!

EESI KOLLA
AHTI SELLER
KALLE KIIPUS

MTÜ AIK Livonia juhatus,
peo peakomisjon

Metsapealinn 2005 – Kilingi-Nõmme

Metsapealinna mõttele tuli Eesti Metsaselts. Eelmisel aastal kandis Metsapealinna tiitlit Röpina. Idee eesmärgiks on säästva metsanduse põhimõtete, puidu kui taastuva loodusressursi kasutamise võimaluste ja tänapäevaste metsavarumismeetodite tutvustamine ja propageerimine, samal ajal ka tähelepanu juhtimine väikelinnadele, nende kuulsusrikkale varasemale ja praegusele metsandusala tegevusele. Projekti eestvedajaks on Väike Pommer.

Metsapäädala avauitustest korraldas Eesti Metsaselts ja RMK puhkemajanduse osakond, aastaringne tegevus on linna enda kavandada ja läbi viia. Selleks on plaanid tehtud koostöös eelnimetatud instantside, linnajuhtide, kooli jt. asutustega. Koolis ja lasteaias viidi juba enne tiitli ülevõtmist läbi temaatiline fotokonkurss, luule- ja laulukonkurss ning valmistati lindudele pesakaste.

Arvult juba 13-nda metsapäädala avamisel 18. aprillil 2005. a. anti meie linnale ametlikult üle Metsapealinna tiitel ja lipp. Sel päeval saabus siia hulgaliselt külalisi - metsandustegelasi igast Eestimaa nurgast, sh. metsaseltsi president Kaupo Ilmet, Tseremoonial osales Eesti Vabariigi president Arnold Rüütel ning keskkonnaminister Villu Reiljan. Pärnu Maavalitsust esindas Heiki Mägi. Kohal oli ka endine kauaaegne metsamajanduse minister Heino Teder.

Päev algas liputseremooniaga, mida kaunistas kaitseväge Pärnu maleva puhkpilliorkester, peeti kõnesid ning järgnes metsapealinna puu istutamine Kesklinna pargis. Männiistik sai mulla juurte alla ja peale mitmelt prominentselt kätepaarilt. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis toimus esinduslik konverents "Ühisel jõul - viribus unitis", kus võtsid sõna minister, metsaadlased, tootjate ja ministeeriumi esindajad Villu Reiljan, Kaupo Ilmet, Ivar Etverk, Andres Talijärvi, Kalle Karoles, Ülo Viilup, Lembit Laks. Näidati filmi Heino

Tedre elutööst "Elu läbi metsa". Kontsertosas laulis metsameeste koor Forestalia. Autasustati fotokonkursi "Metsapealinn Kilingi-Nõmme" võitjaid ja anti teada ka luule- ja laulukonkursi "Kaunim metsalaul" võitjatele mõeldud autasust, milleks oli osalemine looduslaagris.

Vanade metsatöõriistade, jahitrofeede, linnu- ja loomatoipiste ning parimate loodusfotode näitus avati Kaubanduskeskuse II korrusel, selle seadsid üles kohalikud jahimehed, eestvedajateks Ilmar Pommer, Peep Saar, Väino Lill jt. Näitus jäi avatuks augustini. Juunis lisandus sinna "Hundinäitus" Sagadi metsamuseumi poolt.

Endise metsamajandi juures toimus looduse õpperaja pidulik avamine, mille valmistas ette RMK puhkealade osakond eesotsas Marge Rammoga Lodja metskonna kaasabil. Huvipunktid kirjeldas Hendrik Relve, välja pandi infostend, õpitoas juhendasid ja näitasid metsahoolduseks vajalikke vahendeid Lodja metskonna töötajad. Rajale olid oodatud nii ministri kui linnakodanikud. Rajal oli palju erinevaid tegevusvõimalusi. Kogu päeva põles lõke ja ühiskatlast jagati kõigile rajalistele metsamehe suppi. Linnarahval oli võimalik rada läbida Hendrik Relve juhendamisel.

Sealsamas seene juures valmistasid kunstaagijad puuskulptuure, millest osa jäid metsapealinna kingituseks ja on praegugi kõigile silitada Keskpargis ja mitmel pool mujal linnas.

Metsamaja juures viidi läbi õuesõppimise ja loodusrajaga seotud programm Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õpilaserele ning lasteaias. Metsamajas oli väljas fotomaterjal koolimetskonna tegevusest ja metsanduslikust kutseõppest Kilingi-Nõmmes läbi paari aastakümne.

Toimus lahtiste uste päev Marana metsataimlas. Sisutühhe päev lõppes metsaseltsi presidendi piduliku vastuvõtuga ja koosviibimisega endistele metsamajandi töötajatele.

Avapäev oli huvitav, kuid mis edasi?

Aasta jooksul, mil kanname seda austavat tiitlit, püüame korraldada linnarahvale mitmesuguseid üritusi, et neis saaks osaleda igas vanuses ja erinevate huvidega inimesed.

Kuna looduse õpperada, mis praegu on küll pooleli, saab edaspidi pikendatud ja hea tähistuse ning tasemel kirjelduse H. Relve poolt, on sellele rajale kindlasti asja nii lastel kui täiskasvanuil tänavu ja edaspidi.

Metsamajas saab vaadata näitust metsanduslikust kutseõppest ja õppematerjale.

Plaanime kaasata looduse-tundjaid, kes viiksid läbi hommikusi linnulaulukuulamisi ja muidki metsaretki.

Huvisõite tahaks teha metsalankidele, saetööstustesse, sest mets on ju meie peamine tööandja.

Mõne konkursi oleme jätanud edaspidiseks.

Võib-olla tuleks meil kõigil meelde tuletada ka oma metsandusliku tegevusega seotud huvitavaid seiku ja need meenutustena kirja panna. On ju meie linnal seljatega pikk ja auväärne metsanduslugu, selle hiilgeaegadele mõeldes võib veel vaid ohtata. Olid ajad, elu kees metsamajandis, Maranal, metskonnades!

Nüüd on muidugi teised suunad, pööratakse rohkem tähelepanu puidule ja metsavarumise uuele tehnikale ning meetoditele, ka erametsadele.

Kuid egas mets ole kuhugi kadunud. Linn asub ju endiselt metsa keskel ja kutsu meid, linlasi, igal aastaajal osa saama metsa rahust ja rikkusest.

Toimunud üritused

13. aprilli heakorralgutel koristati linna sissesõidu teeääri, osalesid linna- ja valaametnikud, MTÜ Livonia liikmed, Lodja metskond ja linnarahvas.

Metsapealinna avauitustest võttis osa ka Eesti Vabariigi president Arnold Rüütel. Vasakul tollane Kilingi-Nõmme linnapea ja nüüdne Saarde Vallavanem Kalle Song.

20. aprillil toimus metsapäädala orienteerumismäng.

Üle-eestilisel metsapäädalal aset leidnud Tihemetsa orienteerumismäng toimus tänavu juba kuuendat korda. Algatajateks olid toonase Tihemetsa Põllumajandustehnikumi metsanduse eriala õpetajad ja õpilased. Eesmärgiks on olnud vastupidavuse proovilepanek, looduse ja erialaste teadmiste näitamine ning võimalus kevadisel ajal üheskoos meeldivalt aega veeta.

Selleaastasele orienteerumismängule olid lisaks oma kooli õpilastele kutsutud Luua Metsanduskooli ja ümberkaudsete üldhariduskoolide õpilased.

7. mai heakorralgutel puhastati Rahu järve kaldaid tormimurrust.

12. mail istutasid metsapealinlased metsa Lodja metskonnas.

Maikuu käis RMK metsaomnibuss külas lasteaias „Kröll” ja Tihemetsas.

Metsapealinn tutvustas end külalistele.

Kilingi-Nõmme sai end eksponeerida metsapealinna maist augustini toimunud rahvusvahelise projekti Euroopa Kultuuriküla raames toimunud kokkutulekul.

Tänavu võõrustasime 430 väliskülast 11 Euroopa riigist. Kõigiga käisime matkarajal Tolkuse rabas, mererannikul, linnuvaatlusjaamas, kopratammi juures, linnuümbruse ja Lodja metskonna metsades, Marana taimlas, Rae järve ääres, veepuhastusjaamas, Raja talu miniloomade juures, kohalikes farmides (kokku 5 korral, 8 grupiga), sh elas prantsuse kolme lapsega pere 2 nädalat ürgse looduse keskel vanas talus Puujala külas.

Prantsuse televisiooni jaoks vändati filmi siinsest elust ja loodusest.

Kõigi kogunemiste ajal toimusid ka käsitöölaadad.

Juulis toimus nädalane rahvusvaheline noortelaager 36 väliskülaste ja oma linna noortega, kus töötubades valmistasid looduslikest materjalidest seadeid, õpiti klaasimaali ja rahvatantsu ning käidi matkarajal.

Heakorralguse käigus hinnati Kilingi-Nõmme linna kaunimaid koduümbrusi, pöörati tähelepanu just haljastusele.

25. septembril toimunud metsaomnibussi retke objektid olid Lodja mk metsatüübid, metsakvartalite võrk,

kopratamm, Rae järve puhkeala, Laiksaare metsatööstuskeskuse paik, Laiksaare ja Orajõe metskond, Kabli linnu- ja linnuümbrused, Tolkuse raba, Häädemeeste luited ja luitemetsad, Timmkanal, Lodja jahimaja, Raja talu miniloomad ja piknik. Osalejaid 38.

30. oktoobril toimunud metsaomnibussi reisi objektid olid Sauga saeveski, Sindi pais ja kalapüügikoht, Tori muuseum, kirik, monument, põrgu, Soomaa keskus, Kõpu kalmistu, Kanaküla jaanalinnutalu. Osalejaid 32.

23. novembril toimus Pärnumaa Kutsehariduskeskuse Tihemetsa osakonnas, endises Voltveti mõisas konverents „80 aastat metsanduslikku kutseharidust”.

Eelseisvaist üritustest teavitame teid õigeaegselt linna teadetahvlil. Olge siis agarad osalema ja oma abi pakuma, kui leiame mõne hea idee, mida ja kuidas veel võiks teha, et kõigil oleks huvitav.

Kohtumisteni meie toredatel üritustel!

Eesi KOLLA
Ahti SELLER

Metsas valitseb jõulurahu

16. detsembril kuulutas Eesti Jahimeeste Selts Koerus välja metsa jõulurahu.

„Traditsioon kuulutada välja metsa jõulurahu on meie põhjanaabrite soomlaste eeskujul Eestis ellu kutsutud alates 1993. aastast. Jõulu aeg on rahu aeg ja ka aeg veeta pere keskel mõned päevad. Vaadata tagasi möödunud aastale ja jahiretkedele. Sel ajal viiakse metsa loomadele erilist hoidmist ja maitsvaid toidupalasisid ning isad näitavad lastele ulukite jälgi ja elupaiku,” selgitas jõulurahu tähtsus metsas Eesti Jahimeeste Seltsi direktor Andres Lillemäe.

Pärast tseremooniast toimus Eesti Jahimeeste Seltsi ja tema koostööorganisatsioonide jõuluõhtu Koeru kultuurimajas. Kavatas oli kultuuriprogramm ja külas käis jõuluvana.

Keskkonnaministeeriumi pressiteade

On jällegi see õhtu

On jällegi see õhtu, mil unub vaen ja viha ning valitseb rahu. On jällegi jõuluõhtu...

Sel õhtul kustutab taevas väike inglise oma valge tiiva pehmete sulgiga nii mõnegi süü meie paturaamatust. Ka inimene andestab oma ligimesele ta komistused, jätab nii mõnegi eksituse tähelepanemata.

Sel õhtul helisevad kirikkellad mahedalt, andeksandvalt, rahustavalt...

Ja võlutuna kellade helinat kuulates unustab inimene mured ja valud. Kuulatab hinge pidades, kuis sammub suur nägematu Rahuingel mööda maailma ja puistab rahu inimlaste narmastatud südame.

Usud kui laps, et olemas jõuluvana, kes toob kingitusena terve karavaan rõõmu, rahuldades nii mõnegi soovi...

Ja küünlad... need säravad kui tähed. Säravad heledalt, säravad kaua; see sära ulatub isegi valust looperguseks muljutud hinge ja toob sinnagi pühade valgust.

Kuid kellad helisevad mahedalt... paluvalt: „...ja rahu valitsegu maa peal!”... Ning tasasel helinal voolab südame soojus, mis hävitab kõik vihajää.

Nii palju on sära, valgust ja soojust sel õhtul, õnnestaval jõuluõhtul...

Elly EVI
Kodu, 1927

Kooliuudised

Teine veerand Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis

Novembri teisel nädalava-hetusel tähistatakse isadepäeva. Kilingi-Nõmme Gümnaasium tegi seda samuti. 12. novembril toimus isadepäeva tähistamine maastikumänguga linna peal ning korvpallivõistlusega isade ja poegade meeskondade vahel.

Maastikumängust osavõtmiseks pidi võistkonnas olema isa ja vähemalt üks laps. Osa võis võtta ka terve perega, mida mitmed võistkonnad tegid. Maastikumängu jooksul tuli läbida seitse kontrollpunkti, milles olid võistlejatele erinevad ülesanded – käbivise kasti, patside punumine, lipsusõlme tegemine, tekstülesande lahendamine, saapa loopimine. Raja läbimisel korjasid võistlejad erinevaid esemeid ja materjali, millest valmistasid lõpp-punktis oma võistkonna maskoti ning selgitasid seost võistkonna ning maskoti vahel. Osales kaksteist võistkonda ning kokku tuli maastikumängu umbes 40 inimest.

Peale maastikumängu toimus kaarhallis korvpallivõistlus isade ja poegade meeskondade vahel. Mäng oli tasavägine. Kuid peale pinevate mängu oli lõppseis 42:44 isade meeskonna kasuks.

Novembris toimus ka traditsiooniline rebaste ristimine. Kümnendikud said rebaste staatusesse, enne seda oli neil vaja aga mitmed katsumused läbida.

Samuti toimus novembris 1.-5. klassidel kadrikarneval. Kadrikarneval oli tehtud vanade kommete võtmes. Nimelt oli juttu Kadrikest Eesti kultuuriloos ning mängitud mängud ja tegevused olid pärit rahvamängude varasalvest. Osalisid said katsuda jõudu kaikaveos, näidata kiirust rebaseurust läbipugemisel, osavust patside punumisel ning katsetada looga alt läbironimist. Iga klass näitas oma teadmisi kadripäevast kadri-viktoriaanis – võitjaks sai 3.a klass.

Kui mardid pole lund ühes

toonud, siis teevad seda kadri-rid. Lisaks lumele töid kadrid jõuluootusegi lähemale. Nõnda liikusidki 28. novembril mööda koolimaja päkapikud ringi ning levitasid jõulukirja. Jõulukiri kutsus üles olema jõuluajal tähelepanelikumad üksteise suhtes ja hoolivamad.

Teise advendi järgsel esmaspäeval oli võimalik koolimajas palju erisuguseid suse näha. Kolmandal vahetunnil valmis saalis klasside arvestuses pikim sussirida. Pikima sussirea moodustas 8.b klass. Välja anti tiitlid järgmistele sussidele: armsamad sussid, suurimad sussid ning fotogeenilisemad sussid.

Detsembrikuus on veel ees ootamas päkapikkude päev ning jõulupeod. Viimasel päeval on kavas traditsiooniline veerandilõpuviktoriaan, milles sellel korral vaadatakse aastale 2005 tagasi.

Laine ÜLEMAANTE
Kilingi-Nõmme
Gümnaasiumi huvijuht

Töövarjupäev

Võimalus Pärnu Raadios käia oli suurepärase kogemus!

Sain näha, millised inimesed seal töötavad, mida nad teevad ja kuidas nad oma tööd teevad.

Mina olin varjuks Viktor Saaremetsale, Pärnu Raadio tegevjuht või boss, kuidas-kellele. Kui ma Pärnu Raadio uksest sisse astusin, vaatasid mulle vastu kaks kena naist ning nende taga seisis härra, keda ma varjutasin. Kutsusid mu sisse, pakkusid istet ja nii me siis rääkisime seal mõnda aega.

Kell 12 hakkas V. Saa-

remetsal tema eetriaeg (12-17). Studio, kus nad käivad rääkimas, on eraldi ruum kontorist. Väike, aga armas. Nägin ära, kuidas nad puldi taha istuvad ja räägivad. Mulle anti ka selline võimalus ehk siis minuga tehti väike intervjuu, millest ma loodan, et keegi vallesti aru ei saanud. Teemaks oli see sama töövarjupäev. See kogemus oli küll lühike (u 2-3 min), kuid väga huvitav ja põnev. Sain istuda samas toolis, kus istuvad kõik need onud-tädid, keda me kuuleme iga päev studios rääkimas.

Enne lahkumist andsin V. Saaremetsale karbi õkoolaadi ning lehvitasin.

See päev pani kohe mõtlema, et miks mitte minna studiosse tööle, kui võimalus tuleb, aga eks näis.

Seda päeva soovitan ma koolis jätkata, sest selline võimalus näha ja kogeda midagi, mida tavaliselt ei saa, on ainukordne ja suurepärase.

Lahe oli, kui võimalus tekkis, läheks uuesti.

Jaanika TÕIGAST

Käisin töövarju-päeval Pärnu Postimehe toimetuses

Kõigepealt sain võimaluse viibida igahommikusel koosolekul, kus toimus arutlus värskeima ajalehenumbriga kohta. Kommenteeriti artikleid ja oldi üldiselt rahul. Siis hakati paika panema järgmiseid ülesandeid. Tegelikult olid enamikel juba kindlad tööülesanded olemas, aga mõned teemad olid veel välja jagamata ning peagi said needki jagatud.

Peale koosolekut pandi mind töövarjuks reporter Ester Vilgatsile, kes teeb aegajalt ka „Aktuaalse kaamera” jaoks saatelõike. Alguses oli me toimetuses, aga peagi läk-

sime esimesse sihtpunkti – Pärnu linnavalitsuse majandusosakonda. Seal räägiti umbes pool tundi. Peale majandusosakonnas käimist läksime hoopis huvitavasse kohta – Lääne Politseiprefektuuri. Seal tehti intervjuu, mille teemaks oli kaubamärkide väärkasutamine. Sain teada nii mõndagi huvitavat võlts-firmariietest, kottidest jne. Ärist ning sellest, mis siis saab, kui nende müümisega vahele jäädakse. Nägime üht jopet ning pusa, mis nägid päris korralikud välja, aga lähemal uurimisel tulid esile nii mõnedki suured vead. Kõige naljakam

oli, kui räägiti, kuidas üks inimene avastas, et tema turult ostetud „firmakellale” on seierid külge liimitud.

Veel oli võimalus kaasa minna Evald Okase 90nda juubeli puhul avatavale näitussele, kus mu reporter tegi lõigu „Aktuaalse kaamera” jaoks, aga sinna ma ei läinud, sest aeg oli juba üpriski hiline. Tegelikult päris kahju on sellest: see oleks võinud väga huvitav olla.

Kokkuvõtteks oli väga huvitav päev: sain juurde uusi teadmisi ning kogemusi ajakirjanikutööst.

Gerli KÕÖSEL

MAASTIKUMÄNG: Päästeametnik Haivar Kielas tulekustutamist õpetamas.

Krõllide krõllimised

Vaatamata sellele, et vahepeal pole kohalikku ajalehte ilmunud, on meie Krõllid juba õppeaasta algusest mõnuga krõllinud. Suure Krõllide jaoks algas õppeaasta täienduskoolitusega, et olla kursis haridusmaastikul toimuvaga. Siinkohal täname lapsevanemaid, kes leidsid aega ja tahtmist seni rühmas lastega mängida, kuni õpetajad tarkust taga ajasid.

Teadmisi ja tarkusi täis, hakkasime siis suure terepeoga 1. septembril pihta. Vaatasime üle kõik Päikesed, Sipsikud, Tipid-Täpid, Lepatriinud, Mõmmikud ja ütlesime tere tulemast Jänkudele- meie kõige piseimatele Krõllidele.

Tegelikult on meie maja kõige pisemad Krõllid hoopis beebikooli lapsed, aga nendel veel nime ei ole. Rõõm on tõdeda, et beebikoolist osavõtjate arv järjest kasvab. Tore on see, et beebikooli juhendab õpetaja, kes jätkab lastega ka siis, kui neist saavad lasteaia lapsed. Lapsel on siis juba tuttav tädi ees.

Pärast terepidu oli vaja vaadata, kes kui palju suvega kasvanud ja rammu kogunud on. Selleks sobis väga hästi spordipäev, kus joosti, visati palli ja hüpati kaugushüppeid. Diplomit ja medalit vääriskas ikka.

Nii suured kui väikesed Krõllid võtavad igal aastal ette sügismatka loodusesse. Vaadatakse nii seeni, marju, putukaid kui ka roomajaid ning muudki, mis metsas silma hakkab. Tühja kõhuga ei jõua kohe kuidagi lasteaeda tagasi minna, seepärast käib iga matka juurde kohe kindlasti piknikukorv.

Matka teemad andsid lastele palju arutlemisainet ja selle põhjal viidi läbi mängupeod „Langeb lehti”, „Sügis annab suvele kää” jne. Väga huvitav oli

Päikesse rühma matk taime-aeda, kus vaadeldi puuhakati, mis on aluseks ühe korraliku metsapealinna tekkimisele.

Kasutamata ei saanud jätta head õuna-aastat. Koostöös Krõllide ja nende vanematega saabus õunapäev. Emad-isad küpsetasid lastega kodus maitsvad õunakoogid. Kookidest sai tore näitus. Pärast koguneti saali suurele õunapeole. Lastel oli nalja nabani, kui hiidõunassid nende kooke ära tahtsid süüa. Nad hoidsid usse õnneks piisavalt tegevuses nii laulude, mängude kui ka tantsudega ja koogid said päästetud. Küll oli hea koos sõpradega pärast maistada!

Huvitav on see, et iga aastaga muutuvad lapsed julgemaks, neile meeldib ja nad tahavad esineda. Vaadates Tipi-Täpi rühma etendust „Tibuke”, Päikesse rühma etendust „Punamütsike” või Sipsikute rühma etendust „Kaku-ke”, tekkis kindlasti nii mõnelgi mõte, et teatrikooli on tulevikus minemas paljud Krõlli lapsed. Kuigi lavastus „Punamütsike” oli mõeldud vanavanematele esitamiseks, tahtsid lapsevanemad seda näidata ka teistele - nii kutsusid nad etendust kaema ka koolilapsed nii meilt kui mujalt.

Iga Krõll peab teadma, kuidas liigelda tänaval. Kui teie veel ei tea, minge vaadake Kilingi-Nõmme konstaablijaoskonda, sest politseipäe-

va joonistusvõistluse parimad tööd said sinna üles riputatud. Lõvi Leo tuli ise vaatama, kes nii toredaid pilte politseist joonistab. Ühtlasi kontrollis ta ka laste teadmisi liiklusest. Arvata võib, et ta rahule jäi, sest jagati komme ja kingitusi. Lastele oli kõige suuremaks preemiaks võimalus end politseiautos tõelise korralvurina tunda.

Seljataha on jäänud ka traditsiooniline luuletuste lugemise võistlus, mis juhatas sisse jõuluaja. Kõik julged esinejad said vaprus medali. Vapraid oli aga nii palju, et medaleid tuli vahepeal juurde toomas käia.

Lastele endile meeldis väga see teatri tegemine. Seetõttu valmis kogu maja ja lastevanemate koostööna projekt „Lumekuninganna”. Tänu kostüümikunstnikele said väikesed näitlejad ilusad kostüümid. Juurde laste hea tuju ja tegemise soov, natuke aitamist ja näidend saigi valmis. Üks etenduses osalev väike poiss ütles täna: „Tead, enne tahtsin ma saada suure auto juhiks, aga nüüd tahan saada näitlejaks!” On ammu teada, et tegemise ja kinkimise rõõm on kõige suurem rõõm. Nii tegi meilegi rõõmu kinkida kodulinnale jõuludeks etendus „Lumekuninganna”. Kodusoojust ja ilusaid jõule soovivad väikesed ja suured Krõllid!

Evi LAPP

SAARDE LÄBI AJALOO PRISMA 78

1925. aasta.

19. aprillil peeti Nõmmes laata.

24. aprillil avati Ristikülas postiagentuur ja samal ajal ka Uue-Karistes, kus liht- ja tähtkirjade operatsioonid toimetati.

25. aprillil asutati-kinnitati Kilingi-Väljaküla Hariduse selts.

Ilmusid kitsarööpalise raudtee jaamadevahelised tariifkaugused. Nii sai sõita Nõmme alevist Viljandi, kuhu oli 59 km, Öissu – 38 km, Abjasse – 26 km, Ristikülla – 18 km, Laiksaarde – 31 km, Orajõe 56 km jne.

Määrati kindlaks eramaaomanikele kuuluvad raudtee teetasud. Meile kõige ligem oli Punapargi 1 km pikkune raudteeharu, mis kuulus Viljandi puutöööstuse aktsiaseltsile ja mida tarvitati materjali metsast väljaveoks Mõisaküla ja Voltveti vahel (Mõisakülalt 11 ja Voltvetist 2 km).

20. mail asutati-kinnitati Voltveti-Metsaküla Masinatarvitajate Ühisus.

1925. aastal valiti Kilingi-Nõmme Tuletõrje Seltsi etteotsa Karl Leilop ja 14. augustist kandis selts uut nime Kilingi-Nõmme Vabatahtlik Tuletõrje Ühing.

Saarde Ühispangal oli 545 liiget, omakapitali 1 222 772 marka, hoiussummasid 10 670 694 marga eest, võlgu oldi pangale 6 830 272 marka, äriseis 19 851 380 marka. Pank töötas 3 päeva nädalas ja tööle võeti palgaline arvepidaja. Pank maksis hoiusummalt 7,5-12 % ja laenuidelt võeti 6-15 %.

Kuni 1925. aastani töötas panga eesotsas 1913. aastal valitud juhatus: M. Nõmmik, J. Schmidt ja J. Talts. Viimane küll võeti 1917. a. sõjaväike ja tema asemele tuli J. Tomberg. 1925. aastal kutsuti kokku erakorraline peakoosolek ja valiti uus juhatus, nõukogu ja revisjonikomisjon. Juhatusse valiti P. Gerberson, J. Tammit ja H. Tallo.

Suurele hulga Saarde rahvast andis talupidamine tööd. Saarde taludes oli kokku üle 8000 inimese ja rikkamad vallad olid Kilingi, Laiksaare ja Voltveti, kus igapäev üle 1400 inimese. Suuremad talud olid Jäärjas ja Tallil, kus talus töötas 6 inimest. Kõige tihedamini oli põllumajanduslik maa rahvaga asustatud Laiksaares, kõige hõredamalt Jäärjas. Kui Laiksaares ja Patil tehti

talutöö ära oma pere liikmetega, siis Kilingis ja Jäärjas tarvitati palgalist tööjõudu.

Märgatavat tulu andis talupidamise juures piimakarja pidamine. Asutati piimaühinguid. 1925. aastal loodi Talli II (asutajaliikmeid 17), Voltveti (asutajaliikmeid 90), Kalita (asutajaliikmeid 22) ja Kikepera (asutajaliikmeid 20) piimaühingud. Piimaühingutesse töid oma piima ka need, kes sinna ei kuulunud – umbes 100 talupidajat 600 lehmaga. 1/3 võist, mis kodu valmistati, turustati ülesostjatele peamiselt Nõmme turul, teine osa läbi Saarde Majanduse Ühisuse ja kolmas osa realiseeriti kohapeal kodu ümbruses ja tarvitati ise.

Piima 1 kg eest maksti sentides Jäärjas 4,3, Laiksaares 3,2, Talli I Piimaühingus 4,4, Talli II 3,9, Kalital 4,1, Voltvetis 4,9, Kikeperas 4,9 ja Ristikülas 4,0 senti.

Juuli alguses tehti teatavaks Saksa rahvuse Kultuurinõukogu valimisjaoskonnad ja VI valimisringkonna (Pärnu maakond ja Pärnu linn) 5. jaoskonda jäid Kilingi-Nõmme alev, Kilingi, Voltveti, Talli, Jäärja ja Pati vald.

9. augustil pidas Apostliku Õigeusu kirik tuletõrje suveaia oma suvepidu-laata, palgates pritsimeeste orkestri 5000 marga eest tantsuks mängima.

10. augustil avati Kanakülas postiagentuur.

21. augustil peeti laata Laiksaares.

23. augustil õnnistati ja pühitseti sisse uus laiendatud Saarde surnuaia osa.

Sügisel alustas tööd Saarde Kodumajandustäienduskool, rahva keeles „Supikool”. Maja oli algselt ehitatud vene õigeusu kirikukooliks (praegu eravalduses ja selles asub öökubi Gia). Kool oli algselt üheaastase õppekavaga. Majapidamist ja aiandust õpetas Ella Kalm, kes oli ka juhataja. Kangakudumist õpetas Elfriide Sardis, käsitööd Anny Pool.

Viljandi-Pärnu rahukogu tsiviilosakond kutsus Jaak Sapase palvel üles kõiki isikuid, kelle käes oli obligatsioone Pärnumaal Voltveti valdas oleva Suitsu-Pärna (Suitso-perna) nr 1012 talu peale 27. mail 1887. a. O. von Stryki kasuks ingrosseeritud 4. oktoobrini a 1100 rubla suuruses, neid 6 kuu jooksul teadma, et antud

aja möödudes obligatsioonide võlg tasutud tunnistatakse ja Jaak Sapasel on luba võlg ilma obligatsioonide ettepanekuta krepostiramatust maha kustutada.

Ilmus Pärnumaa postijaamade nimekiri, kus oli ära toodud 20. novembril 1922. a. avatud Voltveti postijaam.

10. septembril peeti Nõmmes laata.

Septembris ajas Pärnus paiknev 6. jalaväepolk Riigi Teataja kaudu taga Voltvetist pärit Pada Martinit, kes olevat polgule 12 295 marka võlgu.

Kikepera Noorsoo karskusorganisatsiooni liikmete arv oli aastaga langenud 71-lt 49 liikmeni ja Voltveti 6kl algkoolis 58lt liikmelt 31 liikmeni.

Kui tänapäeva ajalehed-ajakirjad on täis meeste-naiste otsimiskulutus, siis ega see probleem pole uus. Ka 80 aastat tagasi olid lehes sellisulised otsimiskulutuselised ja allpool paar sellist:

* „Mees, kui vihkad naisi, tule, ma tahan sind lepitada. Kirjad soovivatalt pildiga Kilingi-Nõmme Lilienblatti kauplus märgusõna „Valge Lillia” all.

* „Miks vaevu julgen teha nõrga viipe kaugusesse... Väike lootus siiski leida kedagi, kes alalõpmata liigub mu unelmate maailmas. Hingeline mees, aus, julge, tugev – ulata käsi mulle – tulen kaasa siis, kui leian sind, mu kauge unistus.” Vanus 25-35. Kirjad Kilingi-Nõmme Lilienblatti kauplusesse. Märgusõna „Tütarlaps üksik tormides.”

Ilmusid ka sellised kuulutused: „Rahvaste poolt tunnustatud tõeprohveta psühho-astroloog L. J. Berns.

Ennustan igale tema saatuse sünnist surmani. Arvutan teaduslikult viimistletuid horoskoope. Õpilastele määrän õiged vaimuanded. Kui ei ütle õigesti – loobun tasust.

P.S. on minu juures müügil moodsat teaduslikku kirjandust, nagu „Närvilisus”, „Edu kõikjal”, „Armastus ja abielu õnn” jne.

Allikukivi

Kilingi-Nõmme. Kiriku tn 13.”

10. oktoobrist alustas tööd Riisselja kitsarööpmelisel raudteel Timmkanali peatus, mis jäi Riisselja ja Laiksaare jaama vahele.

13. oktoobril toimus Pärnus Kodanike Klubi ruumes metsaoksjon, kus enampakkumisele läks Jäärja mk 68,74 tiinu metsa, mis 61 tüki oli ja maksis algselt 3 609 634 marka.

Pärnu-Tallinn kitsarööpmelise raudtee valitsus korraldas oksjoni, et saada kätte raudteejaamade metsamaterjali laoplatside rendiraha, mida materjalide omanikud maksmata jätnud. Nii pakuti Riisselja jaamas haavapaku ja kuusepalki, Laiksaare jaamast segapuid, -paku ja kuusepalki, Sigaste jaamast kuusepalki.

14. oktoobril toimus Nõmmes sügislaata.

28. oktoobril toimus Voltveti-Keremal laata.

31. oktoobril asutati-registreeriti Talli muusika-lauluselts.

26. novembril toimus Pati-Nurmeotsal laata.

28. novembril toimus suur sügislaata Allikukivil.

2. detsembril „Päevaleht” kirjutas: „Kilingi-Nõmme mehed õigeks. Ei leitud süüditõendavaid andmeid.

Detsembris läinud aastal 1. detsembri sünnimälestuse kohta juurdust toimetasid kaitsepolitsei Pärnu osakond teateid, et Kilingi-Nõmme alev, mis asub Pärnust umbes 35 kil. kaugusel, kohalikud kommunistid olid 1. detsembril kavatsuselolevast mäsust teadnud ja sel ööl mingisugust koosolekut pidanud.

Kaitsepolitsei ametnik, kes kohapeale asja uurima saadeti, sai lähemaid

andmeid kohalikkudelt elanikkudelt. Nende andmete põhjal vangistati Johan, Willem ja Hans Pikkurid ja Tõnis Paltmann, kes kuulusid „ühisesse väerinda” ja juba varemalt osa võtnud kommunistli-sest tegevusest. Nende juurest leiti mõned laskeriistad ja laskemoona.

Asi tuli sõjaringkonnakohtus arutusele. Kaebalused olid kõik vahepeal vabastatud vahi alt ja elukoha järele politsei valve alla antud. Nendest olid kohtusse ilmunud ainult kolm, kuna Johan Pikkur vabadust kasutades Nõukogude Venemaale põgenenud. Ülejäänud kolm kaebalust ennast milleski süüdi ei tunnistanud, keegi neist ei ütle ennast kommunisti olevat.

Tunnistajate ülekuulamisel selgub, et 1. detsembri ööl Kilingi-Nõmme alevi kohalikul kommunistilised tegelased tõesti salakoosolekut pidanud, millest isegi osa võtnud mõned väljastpoolt sissesõitnud kahtlased isikud. Esiti arvatud, et see koosolek ära peeti kaebaluse Paltmanni juures, kuid pärast on selgunud, et koosolekut korraldanud põgenenud Johan Pikkur, kes juba 1918. a. saadik tuntud kommunistiline tegelane koha peal olnud.

Kaitsepolitsei ülema abi, kes tunnustajana kohtus viibib, ei tea tõendada, et süüpingil istuvad kolm kaebalust osa oleks võtnud 1. detsembri ööl ärapeetud salakoosolekust. Kaebaluste poolt kaasatoodud tunnustajad tõendavad aga selle vastu, et kahtlusalused olid vastu 1. detsembrit kodu maganud. Sõjariistade hoidmise pärast on diviisi ülem neid karistanud.

Kohus ei leia neid süüdi olevat ja mõistab kõik kolm õigeks.”

Jääb pooleli.

Olev PAUKSON

Eesti Rahva Muuseum kutsub võistlema

mikloom”, oodatud on ka vabateemalised kaastööd.

Teemaga „Inimene ja võim. Kokkupuuted võimuesindajate ja ametiasutustega” soovime saada konkreetseid kirjeldusi kõikvõimalikest kokkupuudetest ametiisikutega ja asjaajamistest asutustes nii oma igapäevases elus kui ka muu argielu korraldamisel. Seekord keskendume põhiliselt nõukogude perioodile ja sellele eelnenud Eesti Vabariigi ajale. Oma vaatenurgast võib kirjutada tavainimene, võimuesindaja või ametiisik.

Teemat aitab lahti kirjutada küsimuskava, mida on võimalik saada muuseumi koduleheküljelt <http://www.erm.ee> lingi *Koostöö* alalingi *Küsimuslehed* alt, samas võib küsimuslehte nõutada ka muuseumist

posti teel. Vastuste väärtust tõstavad fotod ja dokumendid.

Teema „Lemmikloom” annab osalejale palju võimalusi. Kirjutada võib oma lemmiku(te)st või tuttavate omadest. Vastuste abil soovime uurida, miks inimene lemmiklooma vajab ja kuidas kulgeb looma ja tema peremehe igapäevane elu. Kirjutada võib nii vabas vormis kui toetudes küsimuskavale, mille leiab samuti koduleheküljelt. Ei teeks paha, kui Te oma sõpra tutvustaksite fotode näol.

Kellel on välja kujunenud oma meelisteema (nt. kodukoha või -talu ajaloo ja eluolu uurimine, Venemaa eestlaste elu ja represseerimiste kajastamine, nõukogude-aegse elu käsitamine, käsitöötöehnikate ja tööprotsesside tutvustamine vm), siis

need kirjutised osalevad vabateemaliste tööde rühmas. Nendelgi teemadel kirjutamine on lihtsam abistava küsimustiku abil, suunavaid küsimusi saab kas meie koduleheküljelt leitud vastest küsimuslehtedest või muuseumist.

Võistlustööde esitamise tähtaeg on **1. august 2006. a.** aadressil: Eesti Rahva Muuseum, Veski 32, 51014 Tartu või tiina@erm.ee. Samast saab ka abistavaid küsimuskavasid ja täpsemaid tööjuhiseid.

Lubatud on töid esitada nii A4 formaadis paberile vormistatult (masinkirjas, käsitsikirjutatult) kui digitaalselt. Kellel on arvuti kasutamise võimalus, siis nendelt eelistaksime saada kirjutatud CD-l või e-kirjaga.

Töid võib esitada anonüümselt, ent sel puhul sooviksime kinnises

ümbrikus Teie kontaktandmeid, mis ei kuulu avaldamisele.

Laekunud tööd vaatab läbi hindamistoimikond, kes teeb kokkuvõtteid iga teema kohta eraldi. Paremaid töid auhinnatakse rahaliste preemiate ning muuseumi väljaannetega. Kokkuvõtete tegemine ja auhindade kättesaamine toimub XIV kirjasaatjate päeval 29. septembril 2006.

Saadud materjal ei kuulu tagastamisele, on mõeldud kasutamiseks teaduslikul otstarbel ja säilitatakse Eesti Rahva Muuseumi arhiivis.

Head pealehakkamist ja edu meie argielu tööde ja toimetuste ning pidupäeva tavade jäädvustamisel!

Tiina TAEL

ERMi korrespondentide võrgu juhendaja

ÕNNITLEME!

detsembrikuu juubilare

90. sünnipäeval

Elfriede Mõttus

80. sünnipäeval

Jelena Kasela
Linda Puusepp
Erna Savi

75. sünnipäeval

Hilja Kaldma
Karl Kask
Esta Pärnpuu
Asta Ruukel
Hilja Saar
Herdi Sutt

70. sünnipäeval

Anna Ennusaar
Heino Ilves
Laine Kulviku
Jaan Lindov
Lembit Nõmm
Heljo Tamson
Vello Varilepp

65. sünnipäeval

Ülo Ennusaar
Otto Iloste
Heini Kalvist
Jaan Leppik
Helmut Pahk
Indrek Piiraja
Endel Roosna
Maia-Maret Saar
Reet Sinik
Virve Sündema

60. sünnipäeval

Astrid Aasav
Malle Härm
Helve Rallmann
Liina Saks
Valdimir Smirnow
Pille Talts
Jaan Telve
Maidu Tohv

Saarde Vallavalitsus

SPORDIUUDISED

EMSL "Jõud" noorte MV kiirmales

EMSL "Jõud" noorte MV kiirmales toimusid 19. novembril 2005. a Viljandis.

Edukalt esinesid Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õpilased. Kuni 13 a tüdrukute seas võitis 1. koha Mary-Heleen Lillemäe, poistest võitis Silver Kiviselg ning 3. koha saavutas Timo Tamm. Kuni 16 a poistest võitis Sten Kasela.

EMSL "Jõud" noorte MV lauamängude mitmevõistlusel

EMSL "Jõud" noorte MV lauamängude mitmevõistluses toimusid Saugas 22. oktoobril 2005. a.

Kuni 12 a poiste seas võitis 1. koha Aare Kartau ja tüdrukutest Mary-Heleen Lillemäe.

Kuni 15 a poistest sai Sten Kasela 3.koha ja tüdrukutest Annika Ojasild ka 3. koha.

Maakondade võistkondliku karika võitis Pärnumaa esindus, kus eelpool nimetatud võistlejad aitasid karikat võita.

Pärnumaa noorte MV lauamängude mitmevõistlusel

Pärnumaa noorte MV lauamängude mitmevõistluses toimusid Saugas 7. oktoobril.

Kuni 12 a poiste seas võitis 1. koha Aare Kartau ja 2. koha Mikk Meeras (Tihemetsa PK) ning Timo Tamm sai 3. koha (Kilingi-Nõmme Gümnaasium).

Samaealistest tüdrukutest võitis Mary-Heleen Lillemäe (Kilingi-Nõmme Gümnaasium), 2. koha sai Pille-Riin Saarpere ja 3. koha Mari-Liis Talts (Tihemetsa PK).

Kuni 15 a poiste hulgas oli parim Sten Kasela (Kilingi-Nõmme Gümnaasium) ja tüdrukute seas Annika Ojasild (Tihemetsa PK).

Võistkondlikult võitis Pärnumaa koolide karika Tihemetsa PK koosseisus Aare Kartau, Mikk Meeras, Pille-Riin Saarpere, Mari-Liis Talts, Annika Ojasild, Sven Saarpere. 2. koha sai Kilingi-Nõmme Gümnaasium koosseisus Mary-Heleen Lillemäe, Timo Tamm, Janar Oks, Sten Kasela, Kalmer Suigusaar, Silver Kiviselg.

Eiki LEHEMETS

Jõuluhuumor

HOIATUS! Vaid täiskasvanutele!

• Mitte ükski tuntud põhjapõdra liik ei oska lennata. KUID vähemalt 300 000 elusorganismi on veel klassifitseerimata ja kuigi enamuse moodustavad neist putukad ja muud sellised, ei välista see TÄIESTI kindlalt, et leidub lendava põhjapõdra liik, mida vaid Jõuluvana ise on näinud.

• Maailmas on 2 miljardit last (alla 18 aastased isikud). KUID kui võrd Jõuluvana ei tegele moslemite, hindude, juutide ja budausuliste lastega, vähendab see tema töömahtu 15 % koguarvust – 378 miljonini vastavalt Rahvastiku Loenduse Ametile. Keskmiselt teeb see 3,5 last majapidamise kohta, s.t. 91,8 miljonit kodu. Eeldame vähemalt üht head last peres.

• Jõuluõhtul on Jõuluvanal aega töötada 31 tundi, tänu erinevatele ajavõõnditele ja Maa pöörlemisele. Eeldame, et ta liigub idast läände (see näib loogilisena tänu samale põhjendusele). See tähendab 822,6 vinti sekundis. See tähendab ümmarguselt 1/1000 sekundit ühe kodu kohta – peatuda, hüpata saanist välja, jagada kingid puu alla, süüa, mida talle on jätetud, hüpata saani ja liikuda järgmise majani. Eeldame, et kõik need 91,8 miljonit peatust on üle Maa ühtlaselt jaotunud (mis on loomulikult vale, kuid lihtsustab märgatavalt meie arvutusi). Niisiis, nüüd võime rääkida 125 kilomeetrist majapidamise kohta, kogu tee on 114,5 x 100 miljonit kilomeetrit, arvestamata peatusi, mida ta peaks tegema (nagu igauks meist vähemalt mitu korda 31 tunni jooksul), arvestamata söötmist jne. See tähendab, et Jõuluvana saan liigub kiirusega 1040 km/s, 3000 kordse hääle leviku kiirusega. Võrdluseks – kiireim inimese poolt tehtud liikumisvahend – kosmoseaparaat Ulysses liigub maksimaalselt 43,8 km/s, tavaline põhjapõder aga maksimaalselt 24 km/h.

• Saani kasulik võimsus lisab teise huvitava elemendi. Eeldame, et ükski laps ei saa rohkem kui keskmise Lego komplekti (1 kg), siis peaks saan kandma 321 000 tonni, arvestamata jõuluvana, keda on tavaliselt ikka ülekaalusena kujutatud. Maapinnal ei suuda tavaline põhjapõder eriti üle 150 kg paigast liigutada. Isegi oletades, et „lendav põhjapõder“ (vt punkt 1) suudab nihutada paigast KÜMME KORDA ROHKEM, kui tavaline, ei suuda seda tööd teha ei 8 ega isegi 9 põhjapõdra. Meil läheb vaja 214 300 põhjapõdra. See suurendab kogu massi 353 430 tonnini. Jälle, võrdluseks – see on 4 korda rohkem kui laeva „Queen Elizabeth“ mass.

• Kiirusega 1040 km/s liikuv 353 000 tonnine mass tekitab kohutavalt suure õhutakistuse – see aurustab põhjapõdra analoogiliselt Maa atmosfääri siseneva kosmoselaevaga. Põhjapõdrade juhtpaar absorbeerib 14,3 kvintiljonit (10¹⁸) džauli energiat. Sekundis. Igas. Lühidalt, nad aurustuvad peaaegu silmapilkselt, siis nende taga asuvad põdrad ja kokkuvõttes tekitavad nad kohutava lööklaine. Kogu põhjapõdrade rakend aurustub 0,000426 sekundiga. Jõuluvanale aga mõjub tsentrifugaaljõud, mis on 17 500,6 korda suuremad kui gravitatsioonijõud. 125-kilogrammiline Jõuluvana (see tundub veel kuidagi kõhnuke olevat) surutakse vastu saani seljatuge 2157507,5 kilogrammise jõuga. (N-des saamiseks koruta g-ga).

Kokkuvõttes – kui Jõuluvana kunagi üritas Jõuluõhtul kinke jagada, siis nüüd on ta surnud.

Canonical List Of Holiday Humor

KUHU MINNA MEIE LINNAS

29.12. kell 20⁰⁰ KILINGI-NÕMME KLUBIS

Aastavahetuse PIDU.
- võimlemisklubi GITHA
- varieteeprogramm
- tantsuks KIHNU POISID
- ilutulestik
Pääse 50.-
Kaetud laud 100.-

01.01. kell 00³⁰ KILINGI-NÕMME KLUBIS

Tantsuga uude aastasse.
Joel STEINFELDT
Tasuta.

31.12. kell 00⁰⁰ TALI SELTSIMAJAS

Aastavahetuse pidu.
Disco.
Ilutulestik.

Kiida end, näita end!

Reklaami ennast!

Väljaandja: Saarde Vallavalitsus
Tel.: 449 2444

Toimetaja: Ahti Seller
Tel.: 56 455 426
E-mail: ahti@livonia.ee

Korrektuur: Ille Varner

Trükk: kaks & pool
Tel.: 044 33 703
www.kakspool.ee

Kuulutuste vastuvõtt:
„Vanaturu Äri“
T-L kl. 10.00 – 14.00

Häid jõulupühi,
head vana aasta
lõppu ja
õnnerikast
uut aastat!

MTÜ AIK Livonia

„Vanaturu
Äri“
soovib

linna- ja vallarahvale
häid jõule!

„Vana aasta võtmed võöl
ametis on sellel ööl
Ta vanad silmad säravad
kui avab uue väravad.“

SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus

tervitab

endiseid ja praeguseid

töötajaid!

Soovime rahulikku jõuluaega

ja head uut aastat kõigile!

Soovime kõigile meie suure valla elanikele

rahulikku jõuluaega!

Uuel, 2006. aastal –

tõiseid mõtlemisi,

taibukaid ütlemisi,

vähem pettumusi,

asjalikke ettevõtmisi,

meeldivaid kordaminekuid

ja head tervist!

Sigaste Külaselts

